

Divrej Tora

ŠABAT 25. SIJEČNJA 2025. - 25. TEVETA 5785.

Svaku teškoću je puno lakše prebroditi kada se s njom ne suočavamo sami. Vjerodostojnost je osnovna vrлина kojoj su naši učenjaci pridavali velik značaj, nazivajući je čak m'jesodei hanefeš, temeljem duše (Šaarei Tešuva 3:184). Naša parša pokazuje da je ona ujedno i temelj naše nacionalne sudbine.

Zašto smo bili izbavljeni iz Egipta? Zašto bi se jednu grupu potlačenih robova izdvojilo za čudesno izbavljenje? Kao što naša parša jasno kaže (Šemot 6:4-5), to je bilo isključivo zato što B-g drži svoju riječ. "Ja sam uspostavio svoj savez s njima da im dam zemlju kanaansku... I čuo sam vapaje sinova Izraelovih koje su Egipćani porobili, i spomenuo se svojega saveza." Kao što Raši dodatno naglašava, B-g je Mošeu govorio da dok god obećanje koje je dao Židovskom narodu nije ispunjeno, On nije zadovoljio svoje vlastito obilježje istine. B-žja vjerodostojnost, Njegova predanost da održi svoju riječ, ključna je za ostvarenje sudbine našeg naroda.

Ipak, možda je naša vjerodostojnost isto toliko ključna za to ostvarenje. B-g je krenuo ispunjavati svoje obećanje Klal Jisraelu tek nakon što je Moše izrazio vlastitu frustraciju time što su se, otkako je započeo svoju misiju izbavljenja Židovskog naroda, stvari zapravo pogoršale. Moše se osjećao obveznim ispuniti obećanje koje je dao Židovskom narodu i time potaknuo B-ga da ispuni Svoje obećanje. Naša predanost tome da održimo svoju riječ potaknut će B-ga da održi Svoju.

Ovo može baciti svjetlo na klasični talmudski odlomak (Sota 49b) koji opisuje povijesno razdoblje poznato kao *ikvesa d'mešihā*, predmesijansko razdoblje, kada se već mogu čuti koraci približavanja izbavljenja. Ovo razdoblje karakteriziraju ozbiljni moralni propusti, uključujući odsutnost istine, *ha'emes ne'ederes*. Očito, manjak naše vjerodostojnosti odgađa izbavljenje i ispunjenje naše sudbine.

U Španjolskoj 13. stoljeća, Rav Moshe iz Coucyja (Sefer Micvos Gadol, Pozitivna micva br. 74) ponudio je još jednostavniji i važniji razlog zašto naši propusti da budemo vjerodostojni odgađaju izbavljenje. Njegove su riječi ključne i relevantne te bi trebale oblikovati naše zajedničke vrijednosti i perspektivu.

Opomenuo sam prognanike iz Jeruzalema koji se nalaze u Španjolskoj i drugim zapadnim zemljama da, dok proživljavamo ovo produljeno razdoblje progonstva, naša je dužnost odbaciti isprazne vrijednosti svijeta i umjesto toga čvrsto se držati B-žje temeljne značajke istine. Ne smije se lagati ni Židovu ni nežidovu niti ih na bilo koji način dovoditi u zabludu, čak ni kada je to formalno opravdano, kao što je zapisano (Cefanija 3:13): "Ostatak Izraelov ne će više činiti nepravdu niti govoriti laži, niti će s njihovih usana silaziti prijevarne riječi." Ako se budu ponašali na taj način, tada će, kada B-g dođe da ih izbavi, narodi prepoznati zašto zaslužuju da On to učini, jer oni su narod istine koji dijeli Toru istine. Ako, međutim, postupaju s nežidovima na prijevaran način, narodi će umjesto toga reći: "Jeste li vidjeli što je B-g napravio, lopove i varalice učinio je svojim izabranicima?!" ... B-g nas je raspršio u našem progonstvu kako bismo privukli obraćenike u naš sustav vjerovanja, ali koga ćemo privući ako smo nepošteni u svojim odnosima s njima?!

Možemo i moramo biti odlučni da poštenje i integritet postavimo za temelj naših osobnih života i zajedničkih vrijednosti, da posluži kao primjer svijetu i otvori vrata B-gu da za nas ispuni svako od svojih veličanstvenih obećanja izbavljenja.■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Kohen - prva alijsa - 12 p'sukim - 6,2-13

Dva najčešća B-žja imena u Tori su **E-lo-him** i **A-do-noi** (iz poštovanja prema B-žjim svetim imenima, ta se dva imena obično izgovaraju **Elokim** odnosno **Hašem**, kad ih se spominje mimo molitve ili čitanja Tore). **Elokim** se obično smatra B-žjim imenom strogog suda, dok **Hašem** ima konotaciju B-žanske milosti. Zapazite da pri opisu Egipatske tlake prevladava B-žje ime Elokim (posebno u 2,23-25).

Egzil se uistinu povezuje sa strožom stranom B-žjeg tretmana Njegovog Naroda. Da je dominantna osobina milosti, možda bismo se previše naviknuli na situaciji i izgubili svoju čežnju za izbavljenjem. (Pogledajte što se događa u današnje vrijeme kada egzil prati B-žja *Midat HaRahamim* i ljudi žive prilično komotno, i nažalost, pomireni sa situacijom.)

U početnom *pasuku* ovotjedne *sedre*, nalazimo neuobičajenu kombinaciju oba imena. **Elokim** je Onaj koji razgovara s Mošeom, B-g Koji sudi i postupa s Narodom strogo i grubo. (I B-g Koji isto tako grubo razgovara s Mošeom zbog njegovih ispada na kraju *Paršat Š'mot*). Međutim, Njegova je poruka Mošeju "Ja sam **Hašem**" (koje dolazi uz *vajomer*, blaži način za "reći", umjesto *vaidaber*, koje je strože "govoriti" i kojim započinje *pasuk*). I Njegove riječi nade i obećanja Narodu započinju istom izjavom, "Ja sam **Hašem**". U tom kontekstu, rečeno nam je da će B-g izvesti Narod iz Egipta, spasiti ih, izbaviti ih, uzeti ih Sebi, biti naš B-g i na koncu nas dovesti u obećanu zemlju. Ovi koraci izbavljenja rezimiraju se opetovanjem izjave, "Ja sam **Hašem**". To je kao da B-g kaže obeshrabrenom Narodu: "do sada ste Me doživljavali kao **Elokima**, ali budite uvjereni da ćete od sada vidjeti **Hašema** - B-ga Milosrđa - u punoj mjeri." S druge strane, Egipćani bivaju kažnjavani od ruke B-ga kao **Elokima**. (vidi 5,5).

Još jedan način na koji se početni stih ove *sedre* može sagledati je da će B-g **reći** (oštriji izraz) Mošeju kao **Elokim** (strogo ime) jer Moše je "prevršio mjeru" prigovorom B-gu kako njegov zahtjev Faraonu da pusti narod da ode nije polučio uspjeh (najblaže rečeno), kao što čitamo na kraju *paršat Š'mot*. Kada je "shvatio" (nazovimo to tako) da je Moše na umu imao samo najbolje za narod, On mijenja način govora u blaži **vajomer** i "blaže" B-žje ime - **Hašem**.

Sedra započinje tako da B-g razgovara s Mošeom Rabeinu i govori mu o obećanjima koje je dao Avrahamu, Jichaku, i Jaakovu. B-g također kaže Mošeju da je čuo i da odgovara na povike Izraelskog naroda.

Drugim riječima, B-g će nas izvesti iz Egipta ne samo zbog obećanja koje je dao *Avot*, već i zbog osjećaja koje gajimo prema nama.

Stoga će, B-g izvesti Narod iz Egipatskog ugnjetavanja, spasiti ih od ropstva i izbaviti ih Svojom Moći. On će potom uzeti Narod Sebi za Svoj narod i biti naš B-g. Zatim će nas odvesti u Obećanu zemlju.

Moše iznosi to proročanstvo Narodu, koji je previše malaksao da bi slušao.

B-g zatim kaže Mošeju da ode Faraonu i od njega zahtijeva da pusti Narod. Moše pita kako se može očekivati od Faraona da posluša, kada ga Narod (Mošeov vlastiti narod) nije uopće slušao.

B-g kaže Mošeju da ide razgovarati s Faraonom (u vezi puštanja naroda da ode. Moše se "nečka" koristeći se argumentacijom poznatom kao **kal vahomer** - ako me Narod Izraela (moj vlastiti narod) nije slušao, kako će me onda Faraon slušati. Zvuči logično, ali Tora nam je već rekla zašto narod nije slušao Mošea - bili su potpuno iscrpljeni od svog neuobičajeno teškog rada. Ako je tako, iz toga ne slijedi logično da Faraon neće slušati Mošea. Možda će ga

slušati, budući da on nije iscrpljen. S druge strane, Mošeov **kal vahomer** se zasniva na njegovoj vlastitoj tvrdnji - "ja imam govornu manu".

Nastojeći razumjeti svoj neuspjeh da dopre do naroda, Moše grešku nalazi kod sebe, ne kod Naroda. To je način na koji se lider treba ponašati. Kada rabiner ili učitelj ne uspije prenijeti svoju ideju onima za koje se stara, on ne bi trebao zaključiti da je problem u njima - da su glupi, da im nije dovoljno stalo, itd. On bi umjesto toga trebao biti kritičan prema samom sebi - ja im vjerojatno nisam stvari dobro objasnio, nisam bio dovoljno strpljiv, itd. To je jedan od znakova poniznosti, koja je vrlo poželjna osobina kod vođe. To je jedna od osobina koje su Mošea Rabeinu učinile Vođom i Učiteljem bez premca.

(Na prethodno izrečene Mošeove primjedbe, nazovimo ih tako.) B-g opetuje Mošeju i Aharonu, da oni moraju reći Narodu, a isto tako i Faraonu da će Narod otići iz Egipta.

Levi - druga alijsa - 15 p'sukim - 6,14-28

Tora počinje nabrajati plemena i obiteljske jezgre. Očito je da ovdje namjera nije napraviti smotru čitavog naroda, već se koncentrirati na Mošea i Aharona. Tora počinje popis s Reuvenom i Šimonom, a kada dođe do Levija, pojavljuje se mnogo više pojedinosti. U ovom kratkom odlomku susrećemo mnoge od "važnih osoba" ostalog dijela Tore. Tora nam uz to daje mogućnost da iscrtamo vremensku liniju Židovske povijesti, time što nam daje dob u kojoj su umrli Levi (već nam je po-

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

znata dob u kojoj su umrle tri prijašnje generacije, one Avrahama, Jichaka i Jaakova), njegov sin Kehat i njegov sin Amram. To nas dovodi do Mošea i Aharonu. Upoznajemo, također, i Koraha i njegove sinove, te Aharonu i njegovu obitelj.

Iako je svrha ove djelomične genealogije bila da utvrdi identitet Aharonu i Mošea, Tora započinje s Reuvenom i Šimonom prije nego li dođe do Levija. Jedan od izvora ponudio je kao objašnjenje da s obzirom da je Jaakov Avinu kritički govorio o ova tri sina Tora ovdje navodi samo njih, da nas podučiti da su to bila značajna plemena unatoč "pogreškama" njihovih rodonačelnika.

Zašto smo mi poznati kao **Bnei Jisrael**, a ne po imenu jednog od ostalih praotaca i pramajki? Jisrael se piše: **jud** (Jichak i Jaakov), **sin** (Sara), **reš** (Rivka i Rahel), **alef** (Avraham), **lamed** (Lea). Ime Jisrael, dakle, obuhvaća sva imena praotaca i pramajki. Ovo nije razlog, ali je zgodan način gledanja na naše ime.

Šliši - treća aliya - 9 p'sukim - 6,29-7,7

Nakon "digresije" prethodnog odjeljka, Tora sada ponavlja da B-g šalje Mošea Faraonu, i da Moše i dalje "prigovara" zbog svoje govorne mane.

Usput budi rečeno, *aral s'fatajim* u komentarima ima različita tumačenja. Doslovno, ja imam neobrezane usne, različito se tumači kao, "imam govornu manu", "jedva da mogu govoriti", i "nemam dovoljno samopouzdanja da bih govorio".

Raši kaže da B-g nije opetovao svoju zapovijed, niti je Moše ponovio svoj prigovor. Time nas Tora stavlja natrag na mjesto s kojeg smo otišli prije nego li su bili predstavljeni genealoški podaci.

B-g mu kaže da će Aharon govoriti, da će Faraon, jednog za drugim, odbijati zahtjeve da oslobodi Narod, i da će On (B-g) izvesti svoj narod, te da će Egiptu (i svakom drugom) biti jasno da je uistinu B-g Taj koji čini

sve. Moše i Aharon učine kako ih je B-g uputio; njima je 80 odnosno 83 godine.

[Zapažanje] Kada Tora konkretno iznosi dob ljudi, to je obično stoga da nam da mogućnost preciznog praćenja vremenskog tijeka. U ovom slučaju, možda nam Tora ukazuje i na još nešto, što smo vrlo rijetko susretali u knjizi *B'rešit* - isticanje mlađeg brata pred starijim.

Kako to da je Moše Rabeinu u stanju govoriti Izraelskom narodu za vrijeme svoje "karijere" vođe, u svjetlu činjenice da je prigovarao kako ima "problem s govorenjem"? Kada je Moše govorio Izraelskom narodu, *Š'hina* je bila ta koja je govorila kroz njegova usta. On nije imao problema sa svojom govornom manom. Međutim, zabrinjavalo ga je kako će govoriti Faraonu. Vidi 6,30.

R'vi'i - četvrta aliya - 28 p'sukim - 7,8-8,6

B-g kaže Mošeu i Aharonu da kada Faraon zatraži znak, Moše će naložiti Aharonu da baci štap pred Faraona, i on će se pretvoriti u zmiju. Moše i Aharon pojavljuju se pred Faraonom i čine onako kao im je B-g dao uputu.

Baal HaTurim napominje da pasuk kaže: Reče B-g Mošeu da kada Faraon zatraži znak, ti ćeš (Moše) reći Aharonu da uzme tvoj štap i baci ga (na tlo) pred Faraonom, te on postaje *tanin*. Nije rečeno on će postati *tanin*. On tumači da je štap bio bačen na tlo i tada mu je bilo zapovjedbno da postane *tanin*. I tako se i dogodilo, da se Faraonu pokaže moć riječi koju je B-g dao Mošeu. Drugim riječima, štap se nije pretvorio time što je bio bačen na tlo. Pretvorio se na izrečenu zapovijed. Ovo Faraonu nosi jasnu poruku da njegovi vrači nisu iste klase kao Moše i Aharon.

S druge strane... Kada je B-g prvi puta dao Mošeu da baci štap, on se pretvorio u **nahaš**, zmiju. Ovdje, kod Faraona, on se pretvorio u **ta-**

nin. Vrlo je moguće da ovdje govorimo o krokodilu, kojeg su štovali, pa čak i obožavali Egipćani. Mnogi su se faraoni poistovjećivali s krokodilom kao vladajućom životinjom Nila.

Baal HaTurim pridodaje da je ponovno pretvaranje *tanina* u drvo bilo poruka Faraonu da isto tako kao što se moćni krokodil pretvara u suhi komad drveta, tako će se i moćni Faraon pretvoriti u prah i hranu za crve.

Faraon poziva svoje vrače koji su u stanju učiniti isto što čini Aharon; međutim, Aharonov štap proguta štapove vračeva. Bez obzira na to, Faraon odbije poslušati Mošea i Aharonu, kao što je B-g i bio rekao. B-g potom upućuje Mošea da ode do rijeke (Nila) ujutro, kada će tamo biti Faraon, i da sa sobom ponese štap. Moše treba reći Faraonu: B-g me (Mošea) poslao da ti (Faraonu) kažem da oslobodiš Narod, a ti to sve do sada odbijaš. "Ovime ćeš znati Tko je B-g..." Moše (zapravo Aharon) udarit će po vodi rijeke, pretvarajući je u krv i time će ubiti sve ribe koje su njoj. B-g kaže Mošeu da kaže Aharonu da uzme štap i udari po egipatskim vodama. Moše i Aharon učine kako im je rečeno i voda se pretvori u krv, ribe pomru, a Egipćani ne mogu piti vode. Faraonovi vrači opet ponove ono što je bilo učinjeno, što izazove da Faraon ostane nepopustljiv. Egipćani su prisiljeni kopati da bi došli do vode (i/ili kupovati vodu od Židova). Ova prva pošast potraje 7 dana.

Potom B-g uputi Mošea da ode Faraonu (u njegovu palaču) i upozori ga da ako ne pusti Narod da ode, Egipat će pogoditi pošast žaba. Aharon treba podići štap iznad rijeke, što on učini, i zemlju prekrije žaba (žabe). Vrači opet mogu simulirati ovu pošast svojim čarobnjačkim moćima. Faraon poziva Mošea i Aharonu da se pomole B-gu da žabe nestanu, obećajući da će pustiti Narod da ode u pustinju da prinese žrtve B-gu. Moše upita Faraona kada želi da žabe odu. (Neobično pitanje,

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

na koje Faraon daje neobičan odgovor). Faraon kaže "sutra", na što Moše odvrća "neka bude tako. I to će poslužiti kao dokaz B-žje moći".

Zašto bi Faraon tražio da pošast bude povučena narednog dana? On i njegov narod svakako su se napačili i htjeli bi se riješiti žaba što je prije moguće. Faraon (koji još uvijek odbija gledati na pošasti kao poslanice s Neba, i smatra da je postojalo neko prirodno objašnjenje za njih) je mislio da je Moše došao pred njega kada je znao da će žabe otići. Moše bi time ostavio dojam kao da on (u ime B-ga Izraelova) ima moć nad žabama. Stoga je Faraon pokušao biti lukav s Mošedom, zatraživši ga neočekivano – učini to sutra. Mošev odgovor bio je da će čineći tako demonstrirati da je ono što su vidjeli uistinu B-žja sila.

Egipat je sebe smatrao velikim zbog rijeke Nila i plodne zemlje koju su stvarale vode Nila. Prva pošast je udarila na vodu. Druga pošast je došla iz rijeke i napala zemlju. Treća je zadesila samu zemlju.

Hamiši – peta aliya – 12 p'sukim – 8,7-18

Tako se i dogodilo, i nakon što su žabe otišle, Faraon se ne drži obećanja koje je dao, kao što je B-g i rekao da neće (često opetovana fraza koja pokazuje B-žju aktivnu ulogu u zbivanjima kod Izlaska).

B-g kaže Mošeu da kaže Aharonu da udari po prahu zemaljskom (ovog puta nema upozorenja za Faraona). Pošastima usiju vraći nisu bili u stanju parirati, te priznaju B-žju moć. Faraon ostane nepopustljiv.

B-g šalje Mošea da upozori Faraona u vezi sljedeće pošasti (rojeva kukaca ili divljih životinja, ovisno o tome čije mišljenje slijedite). Novi element: kontrast između onoga što doživljavaju Egipćani i Židovi.

Uvijek je postojala velika razlika između Egipćana i Židova – Egipćani nisu imali vode za vrijeme prve pošasti, Židovi su je imali. Midraš

čak kaže da ako su Židovi i Egipćani pili iz iste čaše, Židovi bi pio vodu, a Egipćanin krv. Isto tako, Židovi nisu trpili od pošasti, a Egipćani jesu. No ipak izgleda da je B-g imao različite poruke sa svakom od pošasti. **Arov** je bila prva pošast pri kojoj se očitovala toliko jasna razlika između Gošena i Židova s jedne strane i Egipatske zemlje i Egipćana s druge.

Koliko je trajalo?

430 godina • otkako je Avraham po prvi puta primio proročanstvo. I na to se može gledati kao na stvarni početak "teških vremena".

400 godina • Ako brojimo od rođenja Jichaka do Izlaska. Kada se on rodio, proročanstvo u vezi Avrahamovih potomaka postalo je stvarno.

210 godina • Toliko je godina narod proveo u Egiptu.

193 godina • Od Jaakovljeve smrti do Izlaska. Zapeli smo u Egiptu.

117 godina • Stvarna duljina Egipatskog ropstva i tlake, nakon smrti posljednjeg od Jaakovljevih sinova.

Šiši – šesta aliya – 26 p'sukim – 8,19-9,16

I tako se **arov** spusti na zemlju. Faraon poziva Mošea i daje dozvolu da narod prinese žrtvu B-gu u Egiptu. Moše kaže da se to mora učiniti u pustinji.

Faraon se složi pod uvjetom da se Moše pomoli za uklanjanje ove pošasti. Nakon toga, Faraon ponovo ne održi riječ. B-g potom šalje Mošea ponovo Faraonu da ponovi zahtjev da pusti Narod i da ga ovog puta upozori na posljedice odbijanja, konkretno na **dever**. I tako se dogodi da sva stoka Egipćana pomre, dok Židovi nisu izgubili ni jedno grlo. Faraon to provjeri, no ipak ostane nepopustljiv.

Šesta pošast (čirevi) dođe na Egipat bez upozorenja. Mada je njegov narod teško pogođen, Faraon se nas-

tavlja opirati (od ovog trenutka bez B-žje pomoći). Moše potom bude poslan da upozori na sedmu (i vrlo moćnu) pošast.

Upozorenjem o **tuči**, B-g kaže (preko Mošea) da ovoga puta, ja ću poslati **sve** moje pošasti... Ga'on iz Vilne objašnjava da se B-g koristi s tri glavna oružja, nazovimo ih tako, za kažnjavanje onih koji krše Njegove zapovijedi – vatrom, vodom i vjetrom. Na primjer, za uništenje pretpotopnog naraštaja B-g se poslužio vodom. Da bi raštrkao *dor hap'la*, poslužio se vjetrom, a za uništenje S'doma glavno mu je oružje bilo vatra. Pošast krvi, na primjer, koristila se vodom. Šesta pošast bili su vatrene čirevi na koži. Skakavci (*sedra* od sljedećeg tjedna) su došli s vjetrom. No tuča se sastojala od kompletnog arsenala oružja – sama je tuča bila od vode, unutra je imala vatru, a tuču je pratio snažan vjetar (*kolot* koji se spominju u 9,23).

Š'vi'i – sedma aliya – 19 p'sukim – 9,17-35

To će biti razorna, do sada nezabilježena, olujna tuča. (Sve su pošasti, u dobroj mjeri, bile natprirodne, mada su se sve desile u prirodnom okruženju, npr. vatra unutar ledenih zrna tuče.) Tuča je vrlo razorna, no neko bilje preživi, kao i životinje onih Egipćana koji su poslušali Mošeovo upozorenje da ih uvedu unutra. Faraon prizna da je sagriješio i odobri Mošeove zahtjeve, samo neka tuča prestane. Kada Faraon vidi da su kiša, tuča i grmljavina prestale, on ponovo ne održi obećanje, kao što je B-g rekao da neće.

Kada Moše govori Faraonu da će tuča stati, on kaže da će grmljavina prestati i tuče više neće biti. Ova terminologija nas upućuje da će grmljavina biti privremeno zaustavljena, no tuča će sasvim prestati. I tako je i bilo, ističe Baal HaTurim, tuča je uistinu prestala, no grmljavina se vratila da se pridruži zadivljujućim zbivanjima Sinajskog doživljaja.

Posljednja tri *p'sukim* ponovo se čitaju kao Maftir. ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Započnite s invalidnošću

Upotrijebite Moševu govornu manju da započnete raspravu o invaliditetu općenito. Razmotrite primjere ljudi koji su uspjeli unatoč svom hendikepu, te raspravite kako pomoći onima koji se još uvijek s njime bore.

- Mnoge su slavne osobe imale problema s govornim manama, no uspjele su i pored toga zasjati u karijeri koju su izabrali. Koliko poznatih osoba koje mučaju znate imenovati?
- Iako kad čujemo riječ "invalidnost" često pomislimo na neke ozbiljnije tjelesne ili duševne mane, gotovo svi mi imamo nešto što bismo mogli nazvati "hendikepom". Koje su vaše vlastite "smetnje"? Što ste učinili da biste ih prevladali?

Preispitivanje naših pretpostavki

Priča o Izlasku tako se često priča da mnogi od nas tekstu pristupaju s

već unaprijed stvorenim pretpostavkama. Postavite izazov pred svoju obitelj sljedećim pitanjima:

- Koga su sve zadesile pošasti - iako je prirodno pretpostaviti da su samo Egipćani bili pogođeni pošastima, neki komentatori sugeriraju da su pošasti kod kojih se ne spominje izričito razlika između dvaju naroda, također zadesile i Izraelce.
- Što je moglo potaknuti ovo mišljenje?
- Kako taj pristup utječe na vaše razumijevanje svrhe pošasti ili uloge prirodnog i nadnaravnog u priči?
- Koliko je pošasti bilo? Većina bi odgovorila da je bilo deset pošasti ("עֲשָׂר מַכּוֹת"), ali ni broj deset ("עֲשָׂר") ni riječ pošast ("מַכּוֹת") ne nalaze se u priči iz Sefer Šemot, a događaj bi mogao imati niz od otprilike 9 do 12 čuda.
- Kako te različite mogućnosti

utječu na vaše razmišljanje o pošastima kao cjelini?

- Do kakve razlike dolazi ako taj niz nazovemo "pošastima", "čudima", "znacima" ili "presudama"?
- Što su točno עֲרֵב וְצִפְרִדִּים תִּנִּין? Dok bi mnogi to definirali kao, redom, zmija, žabe i divlje životinje, drugi sugeriraju morsko čudovište, krokodile i buhe. Ispada da su neke od pošasti koje smatramo relativno bezazlenima, možda bile opasne po život i obratno.
- Kakvu potporu za svaku od tih mogućnosti možete pronaći u izboru riječi koje se koriste i ideji koju predstavljaju?
- Kako ovako definirana značenja utječu na naše shvaćanje procesa pošasti u cjelini?

Svrha kazni

Razgovarajte u obitelji o raznim potencijalnim ciljevima davanja kazne. U kojoj mjeri mislite da bi cilj trebao biti: 1) zastrašivanje, 2) uzvrat, 3) odmazda, 4) rehabilitacija, odnosno, 5) zaštita potencijalnih budućih žrtava?

- Što mislite, što je od navedenog, ako je išta, bilo svrha pošasti? Koliko su pošasti bile uspješne u ostvarenju tog cilja? Za više informacija provjerite na našim stranicama. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Menachem Leibtag:

Va'era: "Ani Hašem" – Priprema za izbavljenje

Ovaj šiur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Koliko B-g može (ili treba) očekivati od naroda koji je pretrpio tolike godine ugnjetavanja?

S obzirom na ovu patnju, ne bismo li trebali očekivati da će njihovo izbavljenje biti bezuvjetno? Svakako, čini se da nam početni retci Paršat Va'era ostavljaju takav dojam.

U sljedećem šiuru malo pažljivije ispitujemo te početne pesukim (tj. Šmot 6,2-9) i doći ćemo do sasvim drugačijeg, ali svejedno značajnog zaključka!

Uvod

Prema izvornom B-žjem obećanju Avrahamu Avinu u "brit bein ha-btarim" (vidi Breišit 15,13-15), kojim je prorečeno ropstvo Izraela u Egiptu kao i njihovo izbavljenje, svakako bi se moglo očekivati da to otkupljenje bude 'be-zuvjetno', odnosno da bi njihovo spasenje trebalo započeti čim istekne četiristogodišnji 'vremenski rok'.

S druge strane, kada se uzme u obzir primarna tema Sefera Breišit - da su Bnei Jisrael izabrani kako bi postali B-žji poseban narod - također bi bilo logično očekivati barem neku vrstu 'duhovne gotovosti' od strane Bnei Jisrael - da budu dostojni svog izbavljenja.

U sljedećem šiuru projicirat ćemo ova dva razmatranja na događaje koji se odvijaju u Sefer Šmot, kako bismo pokazali kako i zašto se izbavljenje Izraela iz Egipta pojavljuje kao recipročan proces.

'Lagani' zadatak

U našem prošlotjednom proučavanju Paršat Šmot, objasnili smo kako je Moše Rabeinu dobio 'dvostruku zadaću' (kada mu se B-g objavio kod 'gorućeg grma'). B-g ga je uputio da:

OBAVIJESTI Bnei Jisrael da je B-g došao ispuniti svoje obećanje Avot da će ih odvesti u Erec Kanaan.

I

NAREDI faraonu da dopusti Bnei Jisrael da otputuju tri dana hoda u pustinju - da štiju svog B-ga.

Na prvi pogled, čini se kao da je Mošeova misija kod faraona mnogo teža od njegove misije kod Bnei Jisrael. Uostalom, Moše mora **uvjeriti** egipatskog vladara da učini nešto protiv svoje volje, dok Bnei Jisrael treba samo **reći** 'dobru vijest'.

Međutim, kako se priča nastavlja, vidjet ćemo da Mošeova misija kod Bnei Jisrael postaje ništa manje teška. Da bismo objasnili zašto, prvo moramo razmotriti okolnosti u kojima počinje Paršat Va'era.

Prisjetite se iz Paršat Šmot, kako su Bnei Jisrael odmah povjerovali Mošeovoj vijesti o njihovom skorom izbavljenju:

"...i narod povjerova da je B-g došao izbaviti svoj narod..." (vidi 4,29-31).

Međutim, ovaj početni entuzijazam brzo se pretvorio u gorko razočaranje kada je Mošeov prvi susret s faraonom rezultirao 'udvostručenim opsegom posla' (vidi 5,18-21). Umjesto izbavljenja za kojim su vapili (vidi 2,23-25), njihova je nevolja postala samo gora. Razumljivo, narod optužuje Mošea za ovo pogoršanje svoje situacije, nakon čega se Moše obraća B-gu u molitvi, pitajući:

"Zašto si pogoršao stvari ovom narodu, zašto si me poslao! Od vremena kada sam otišao faraonu da govorim u Tvoje ime, njihova situacija se samo pogoršala, a Ti nisi spasio Svoj narod!" (5,22).

Upravo u tom trenutku započinje Paršat Va'era, tj. dok Moše čeka B-žji odgovor za narod - na ono što se čini prilično 'legitimnom' pritužbom.

Imajući ovo na umu (tj. tražeći B-žji odgovor), moramo pročitati početne pesukim Paršat Va'era. Dok pregledavate ove pesukim (tj. 6,2-9), primijetite kako B-g prvo daje Mošeu neke preliminarne informacije (vidi 6,2-5), a tek nakon toga govori Mošeu što mora reći Bnei Jisrael.

[Naš šiur će se fokusirati na B-žji odgovor Bnei Jisrael (tj. 6,6-8), dok će dodatni šiur na Paršat Va'era raspravljati o tome zašto B-g prvo spominje brit Avot u 6,2-5.]

Ani Hašem

U B-žjem odgovoru Bnei Jisrael u 6,6-8, obratite posebnu pozornost na središnje mjesto izraza 'ANI HAŠEM', budući da on čini početnu, završnu i 'središnju' frazu B-žje poruke koju Moše mora prenijeti Bnei Jisrael:

"Zato, reci Bnei Jisrael: ANI HAŠEM, i Ja ću ih izvući iz njihove patnje u Egiptu... i Ja ću ih spasiti od njihova ropstva, i Ja ću ih izbaviti ispruženom rukom.... i Ja ću ih uzeti za Sebe kao Moj narod i Ja ću biti njihov B-g... tada će znati da: ANI HAŠEM ELOKEIHEM koji ih je izveo iz Egipta. I Ja ću ih odvesti u Zemlju... i Ja ću im je dati kao nasljedstvo... ANI HAŠEM." (vidi 6,6-8, čitajte pažljivo!)

Kao što ovi pesukim naglašavaju, B-g sigurno želi da Bnei Jisrael imaju potrebu čuti ovu izjavu "Ani Hašem".

Nadalje, B-žja uvodna izjava Mošeu počinje istom frazom:

"I Elokim se obrati Mošeu i reče mu: ANI HAŠEM" (vidi 6,2).

Iako se čini da je ova izjava suvišna, jer Moše već zna tko je B-g, B-g svejedno naglašava ovu poantu, jer je upotrebljava kao uvod za Svoje konstatacije.

Jasno je da je primarni fokus B-žje poruke Bnei Jisrael Njegova ponovljena izjava 'ANI HAŠEM'.

Ali kako je ova izjava trebala dati odgovor na pritužbu naroda? Je li B-g mislio da će se samo zbog ponavljanja ove fraze i/ili ponovnog ponavljanja Njegovog obećanja o izbavljenju Bnei Jisrael prestati žaliti? Ovo definitivno nije pomoglo, kako nam je rečeno u sljedećem pasuku:

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Va'era: "Ani Hašem" – Priprema za izbavljenje**

"Ali oni nisu poslušali Mošea..." (vidi 6,9).

Da bismo odgovorili na ovo pitanje, moramo pobliže pogledati (na hebrejskom) ovaj završni pasuk:

"ve-lo ŠAM'U el Moše mi-kocer ruah u-meavoda kaša" [I nisu SLUŠALI Mošea, zbog svog slomljenog duha i teškog posla.] (vidi 6,9).

U našem citatu ovog pasuka, preveli smo izraz "ve-lo šam'u" kao oni nisu "slušali". Međutim, kao što ćemo sada objasniti, ovaj prijevod je problematičan.

'Vjerovati' ili 'Biti poslušan'?

Što znači ve-lo ŠAM'U'?

Razmotrimo nekoliko mogućih prijevoda na temelju različitih značenja hebrejskog glagola 'lišmoa':

- Oni nisu **ČULI** što je Moše rekao.

To ne može biti značenje u ovom pasuku, jer su očito (fizički) čuli što je Moše rekao.

- Oni nisu **SHVATILI** što je rekao.

Ovo bi također izgledalo malo vjerojatno, jer ništa u Mošeovoj izjavi ne izgleda posebno složeno ili intelektualno zahtjevno.

Nisu **OBRAĆALI PAŽNJU** na ono što im je Moše rekao.

Na temelju konteksta, ovo se čini najjednostavnijim razumijevanjem, problem je samo u tome što to nije ono što riječ "šam'u" znači.

Oni nisu **VJEROVALI** (ili prihvatili) ono što im je Moše rekao.

Iako je ovo popularno shvaćanje izraza 've-lo šam'u' (u ovom pasuku), ovaj prijevod je također problematičan, jer je Tora trebala upotrijebiti hebrejsku riječ 've-lo he'eminu', kao što ju je upotrijebila da opiše prvobitno vjerovanje Bnei Jisrael u B-žje prvo obećanje o izbavljenju – vidi 4,30-31.

Nisu **POSLUŠALI** ono što im je Moše rekao.

Iako je ovo najčešći prijevod 've-lo šam'u' drugdje u Humašu [vidi na primjer Devarim 28,15 & Vajikra 26,14], takav se prijevod u našem kontekstu čini potpuno neodrživim, jer Mošeove primjedbe nisu sadržavale nikakvu zapovijed ili imperativ koje bi ljudi trebali poslušati!

[Ili možda jesu, kao što ćemo sada vidjeti.]

Na temelju ove analize, najbolji prijevod za "ve-lo šam'u" bio bi - da ljudi nisu 'poslušali' - ali ako je tako, to bi zahtijevalo da utvrdimo neku vrstu zapovijedi u B-žjoj izjavi narodu, kako je zapisano u 6,6-8.

Da bismo objasnili kako i zašto se izjava ANI HAŠEM može razumjeti kao zapovijed, moramo proučiti paralelni izvor u knjizi Jehezkela.

Dokaz iz Jehezkela

[Prije nego nastavimo, preporučuje se da prvo pročitate Jehez-

kel 20,1-12 i pažljivo ga usporedite sa Šmot 6,2-13; uočavajući očite tekstualne paralele, npr. između 20,5-6 i 3,6-8.]

Jehezekelovo 20. poglavlje počinje u sedmoj godini [od prvog vala izgnanstva iz Jeruzalema ("galut Jehohahin")], dok stariješine Jehude (vođe izgnanstva u Bavel) posjećuju Jehezkela da se raspitaju o njihovoj nevolji (vidi 20,1).

[Na temelju 28. poglavlja u Jirmijahu, možemo pretpostaviti da se glasine o skorom padu Bavela šire (budući da će Egipat doći da ih spasi/vidi također Jirmijahu 37,1-10), raspirujući [lažnu] nadu među ljudima da bi B-g mogao uskoro izbaviti izgnanike i vratiti ih u Jeruzalem.]

Kao odgovor na njihov upit, B-g govori Jehezekelu da ti ljudi trebaju čuti ukor (umjesto 'dobrih vijesti' /vidi 2,4).

[Pažljivo proučite 20,2-8, i zapazite kako im B-g zapravo govori "ne pitajte što B-g može učiniti za vas (tj. za vaše izbavljenje), radije pitajte što vi možete učiniti da biste zaslužili izbavljenje!" / To je bilo nekoliko tisuća godina prije JFK-a.]

U tom prijekoru B-g upućuje Jehezkela da podsjeti ljude da nisu dostojni izbavljenja, kao što ni njihovi preci u Egiptu nisu zaslužili izbavljenje! [Vidi 20,5-10.] Bez da ulazimo u detaljno proučavanje tog vremenskog razdoblja (radi našeg šiuara), jednostavno ćemo se usredotočiti na to kako Jehezekel opisuje niz događaja koji su se dogodili u vrijeme Izlaska:

"I reći ćeš im... na dan kada sam izabrao Izrael ... [va-ivada lahem -] kada sam im Se obznanio u zemlji egipatskoj... i ispružio Svoju Ruku prema njima govoreći ANI HAŠEM ELOKEIHEM". [Usporedi sa Šmot 6,3 i 6,6]

"... tog istog dana ["nasa'ti et jadi"] podigao sam Svoju Ruku da ih izvedem iz Egipta u zemlju kojom teče mlijeko i med" (Jehezekel 20,5-6), [Usporedi sa Šmot 6,8 i 3,8].

Pregledajte ove pesukim, uočavajući brojne paralele s uvodnim pesukima Paršat Va'era. Posebno obratite pažnju na ponavljanje izraza ANI HAŠEM kao i "ve-lo avu l'smo'a".

Sada (tj. u sljedećem pasuku) nalazimo neke važne informacije, o kojima nam (iz nekog razloga) Sefer Šmot nikada ne govori - da je B-g također dao ZAPOVIJED Bnei Jisraelu u to vrijeme, zapovijed koju Bnei Jisrael ne POSLUŠAJU:

"I rekao sam im [u vrijeme Jeciat Micrajim]: - "Svaki se čovjek mora osloboditi svojih odvratnih putova i ne OKALJAVATI se fetišima Egipta - [jer] ANI HAŠEM ELOKEIHEM" (vidi 20,7). "Ali oni su se POBUNILI protiv Mene -'ve-lo avu li ŠMOA elai' - i oni Me ne htjedoše slušati (tj. poslušati) - jer se nitko nije riješio svojih odvratnih puteva, niti se itko odrekao fetiša Egipta, pa sam Ja odlučio izliti Svoj gnjev na njih." (vidi 20,8).

Iz Jehezkela postaje sasvim jasno da kada je B-g rekao Mošeu da kaže Bnei Jisrael ANI HAŠEM (kao što je zabilježeno u Paršat Va'era), to također uključuje izričitu ZAPOVIJED - da se riješe egipatske kulture - zapovijed koju Bnei Jisrael NISU POSLUŠALI.

Na naše veliko iznenađenje, Sefer Jehezekel konkretno navodi ono na što Sefer Šmot samo aludira. B-g je po-

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Va'era: "Ani Hašem" – Priprema za Izbavljenje**

zvao Bnei Jisrael da se pokaju prije Izlaska, da se očiste od 'tum'a' svoje egipatske kulture pripremajući se za svoje izbavljenje. Nažalost, u to vrijeme Bnei Jisrael nisu POSLUŠALI ["ve-lo avu lišMOA" / vidi 20,8] i time su zaslužili da bude uništeni u zemlji Egiptu.

Unatoč tome, kako Jehezkel objašnjava u sljedećem pasuku, proces izbavljenja se nastavio, ali to je bilo samo 'radi Njegovog Imena' (vidi Jehezkel 20,9-10).

[Ovi pesukim u Jehezkelu podržavaju popularni Zohar koji objašnjava kako su Bnei Jisrael u Egiptu dosegli 49. razinu 'tuma' prije nego što je počelo izbavljenje. Vidi na web stranici za dodatne izvore koji se temelje na (ili citiraju) ovim pesukim u Jehezkelu.]

Stoga nam ovi pesukim u Jehezkelu mogu pomoći da razumijemo dublje značenje izraza 'Ani HAŠEM' u Paršat Va'era. B-žja uputa Mošeu da kaže Bnei Jisrael – 'Ani HAŠEM' – implicira ne samo da oni moraju prihvatiti B-ga, već također moraju i odbaciti sve druge bogove (i/ili kulture). U osnovi, B-g govori svom narodu da će ga doista izbaviti iz Egipta, kao što traži; ali to izbavljenje zahtijeva od njih da postanu 'lojalni partner' u ovoj vezi.

Ako je ovo shvaćanje doista točno, onda bi odgovor Bnei Jisrael "ve-lo šam'u el Moše" definitivno značio da oni nisu POSLUŠALI!

Logični 'Kal va-homer'

Dodatni dokaz ovog tumačenja 've-lo šam'u' može se izvesti iz sljedeća tri pesukim koji slijede u Paršat Va'era:

"Tada je B-g rekao Mošeu, idi razgovaraj s faraonom... da teba OTPOSLATI Bnei Jisrael iz njegove zemlje. [Jasno, zapovijed!]

Zatim je Moše odvratio [upotrebljavajući 'kal va-homer'], rekavši:

"Kad me čak ni Bnei Jisrael - LO ŠAM'U elai - nisu 'poslušali' - ve-eih JIŠMA' ENI Faraon - zašto bi me faraon 'poslušao'?" (vidi 6,10-12).

Primijetite kako Tora koristi riječ 'šam'u' sa svake strane 'kal va-homer'a. U kontekstu faraonovog odbijanja da se pokori B-žjoj zapovijedi - 'šam'u' definitivno znači POSLUŠATI - jer Moše zapovijeda faraonu da dâ dopuštenje Bnei Jisrael da napuste Egipat (kako bi štovali svog B-ga).

Međutim, da bi ovaj 'kal va-homer' imao smisla, glagol 'šam'u' u obje polovice pasuka mora imati isto značenje. Prema tome, ako 'šam'u' u drugoj polovici pasuka znači 'poslušati', onda 'šam'u' u prvoj polovici pasuka - u odnosu na Bnei Jisrael - također mora značiti POSLUŠATI.

Drugim riječima, 'kal va-homer' treba prevesti na sljedeći način:

"Zašto bi me faraon POSLUŠAO, ako me Bnei Jisrael nisu POSLUŠALI!"

Još jednom nalazimo dokaz da frazu 've-lo šam'u' u 6,9 treba shvatiti kao: Bnei Jisrael ne slušaju (oglušuju se).

Znati ili ugraditi u sebe

Kada smo se prvi put susreli s izjavom ANI HAŠEM, shvaćali smo je kao 'činjeničnu izjavu' - tj. nešto što treba znati. Međutim, na temelju naše analize, moglo bi se sugerirati da poznavanje 'Ani HAŠEM' obuhvaća mnogo više od čisto intelektualnog znanja. Ova izjava nije samo činjenica koju se mora razumjeti, ona je pravilo koje se mora INTERNALIZIRATI, UGRADITI U SEBE. Drugim riječima, istinsko prepoznavanje 'Ani HAŠEM' stvara neodgodivi, unutarnji nagon za izvršavanjem B-žje volje, a time i spremnost da se POSLUŠA bilo koja zapovijed koju On može zahtijevati.

Stoga, internalizacija ove izjave očito zahtijeva odbacivanje bilo kojeg drugog boga.

Iz ove perspektive, izjava ANI HAŠEM u Paršat Va'era predstavlja zapovijed, neizravno tražeći od Bnei Jisrael da se duhovno pripreme za svoje izbavljenje - da izvrše primjerenu 'tešuvu', i stoga odbace svoju egipatsku kulturu.

Prva dva 'Dibrot'

Ovo nam tumačenje može pomoći da shvatimo dublje značenje prve dvije zapovijedi koje Bnei Jisrael primaju u Matan Tora. Podsjetimo se da kada Bnei Jisrael konačno stignu do Har Sinaja da prime Toru, prva zapovijed je jednostavno još jedan oblik izjave ANI HAŠEM:

"ANOHI HAŠEM ELOKEHA ašer HOCETIHA me-Erec Micrajim..." (vidi 20,2-3, usporedi sa 6,6!).

Nadalje, ovo također objašnjava zašto je sljedeća zapovijed:

"Lo jihije lahem elohim aherim al panai..." - ne imati bilo kakve druge bogove.

Zapravo, ovo također objašnjava zašto neki komentatori smatraju Anohi i Lo Jihije jednom zapovijedi, jer prva izjava automatski podrazumijeva drugu (poput dviju strana novčića)!

Čak iako Bnei Jisrael nisu u sebe ugradili ovu poruku o ANI HAŠEM prije nego što su napustili Egipat (kao što sugerira 6,9), njihov proces izbavljenja ne bi bio dovršen sve dok ta poruka ne bude u potpunosti prihvaćena. [Uskoro ćemo navesti nekoliko primjera.]

Teška zadaća

Iz ove perspektive, Mošeova zadaća kod Bnei Jisrael nije ništa manje teška od njegove misije kod faraona. Njegov zadatak uključuje ne samo informiranje ljudi, već i njihovo OBRAZOVANJE, podučavanje Bnei Jisrael kako da se pripreme za svoje izbavljenje. Baš kao što se faraon mora uvjeriti da spozna B-ga, tako se i Bnei Jisrael mora uvjeriti da je doista B-g taj koji dolazi da ih izbavi. U skladu s tim, oni moraju izvršiti odgovarajuću 'tešuvu' kako bi bili dostojni tog izbavljenja.

Na taj način, Mošev "šlihut" ka Bnei Jisrael, baš kao i njegova misija faraonu, također je "misija" u punom smislu riječi. Ne samo da mora OBAVIJESTITI Bnei Jisrael o njihovom predstojećem izbavljenju, on im također mora ZAPOVIJEDATI i NAUČITI ih da učine odgovarajuću

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Monachem Leibtag: Va'era: "Ani Hašem" – Priprema za izbavljenje**

'tešuvu'.

Ovo tumačenje također može objasniti zanimljivu formulaciju B-žjeg odgovora na Mošev prigorov u 6,11-12:

"I B-g je govorio Mošeu i Aharonu, i ZAPOVIJEDIO im [vajecavem] ZA Bnei Jisrael I ZA faraona, kralja Egipta, da odvedu Bnei Jisrael iz Egipta" (6,13).

B-g još jednom daje Mošeu dvostruku zadaću – da zapovijedi faraonu da im dopusti odlazak, i da zapovijedi Bnei Jisrael da 'postane dostojan' tog izbavljenja.

[Pogledajte Rambanovu interpretaciju ovog pasuka!]

Malo pomoći iz Sefera Vajikra

Dakle, što su to Bnei Jisrael radili u Egiptu da je bilo tako strašno? Uzimajući u obzir da su se ovi događaji dogodili prije nego što je dana Tora, za što su trebali učiniti 'tešuvu'?

Mogući odgovor može se pronaći u Paršat Aharei Mot, gdje još jednom nalazimo zanimljivu tekstualnu i tematsku paralelu s 20. poglavljem Jehezkela i Šemot 6. poglavljem.

U 18. poglavlju Vajikra (koje je i čitanje Tore za poslijepodne Jom Kipura, i to ne slučajno), B-g naređuje Bnei Jisrael da ne slijedi pokvareni način života Egipćana. Obratite pažnju još jednom na ponavljanje izraza 'ANI HAŠEM' u ovim pesukim:

"I B-g je govorio Mošeu: razgovaraj s Bnei Jisrael i RECI im ANI HAŠEM! Ne ponašajte se kao Egipćani... i ne slijedite njihove običaje. Umjesto toga slijedite Moje zakone... jer ANI HAŠEM ELOKEIHEM. Držite se Mojih zakona, jer od njih čovjek živi... ANI HAŠEM" (vidi Vajikra 18,1-5).

Nakon ovog kratkog uvoda slijedi dugačak popis zabranjenih bračnih veza [poznatih kao 'arajot'], koji su očito postali uobičajeni u egipatskoj i kanaanskoj kulturi (vidi 18,24-25!). Prema tome, B-ži poziv na 'tešuvu' možda je uključivao zahtjev da se Bnei Jisrael odreknu svog dekadentnog egipatskog načina života, kao i njihovu spremnost da prihvate bilo koje micvot koje B-g zapovijedi.

Tema u Sefer Šemot

Ovo tumačenje ne samo da nam pomaže razumjeti izraz "ve-lo šam'u el Moše" u 6,9, ono također objašnjava cijeli niz događaja koji su se događali sve dok Bnei Jisrael nisu stigli do Har Sinaja.

Prisjetite se da je B-g prvotno planirao (kod 'snea') da Bnei Jisrael odu na trodnevno putovanje ravno do Har Sinaja odmah nakon Izlaska (vidi 3,12-18). Umjesto toga, oni na Har Sinaj stižu tek nekih šest tjedana kasnije. Zašto?

Na temelju citiranog odlomka iz Sefera Jehezekel, odgovor je vrlo jednostavan. Kao što je prorok objasnio, B-g je spasio Bnei Jisrael radi 'Svog Imena' - iako u to vrijeme oni to nisu zasluživali (vidi 20,8-9). Stoga se proces izbavljenja nije mogao nastaviti, tj. Bnei Jisrael ne mogu otputovati na Har Sinaj, sve dok se nešto ne učini da se po-

boljša njihova duhovna spremnost.

Stoga, čak i prije nego Bnei Jisrael napuste Egipat, oni moraju prinijeti poseban Korban [Pesah] kako bi potvrdili svoju vjernost. [Vidi šiur na Paršat Bo.] Zatim, nakon njihovog prvog 'trodnevnog putovanja' u pustinju, moraju proći ispit u 'Mari' (vidi 15,22-26), gdje dobijaju još jednu priliku da prihvate ono što su odbacili ranije u Paršat Va'eri. Zapazite što B-g zapovijeda Bnei Jisrael u MA-RI:

"I rekao je - IM ŠAMO'A TIŠMA - Ako budeš POSLUŠAN glasu G-spoda B-ga svojega, činiš što je ispravno i slušaš Njegove zapovijedi, tada nevolje koje sam donio na Egipat [koje si također zaslužio!] neću dovesti na vas, jer ANI HAŠEM, vaš Iscjelitelj" (16,26). [O ovoj temi će se detaljnije raspravljati u našem šiuru na Paršat Bešalah.]

Konačno, odmah po njihovom dolasku na Har Sinaj, B-g ponovno kao PREDUVJET za primanje Tore traži sličan 'zavjet odanosti':

"A sada, IM ŠAMO'A TIŠME'U BE-KOLI - ako se složiš da ćeš poslušati Moje naredbe i držati Moj savez..." (vidi 19,3-6).

Naravno, ovaj put Bnei Jisrael pristaju slijediti B-ga i 'slušati' [pokoravati se] što god im On zapovijedi (vidi 19,7-8).

Konačno, kao što smo gore objasnili, ovo objašnjava zašto je prvi DIBUR iz Deset zapovijedi "ANOHI [=ANI] HAŠEM ELOKEHA koji te je izveo iz Egipta - LO JIHIJE... Nemoj imati drugih bogova UMJESTO Mene" (vidi 20,2).

Kao što smo vidjeli u Sefer Jehezekel, ove dvije izjave - ANI HAŠEM i LO JIHIJE - djeluju kao 'dvije strane istog novčića' - jer izjava ANI HAŠEM automatski podrazumijeva da nećete imati drugih bogova.

Elijahu na Lel HaSederu

Na kraju, zaključci ovoj tjednog šiura također nam mogu pomoći da uvažavamo naš običaj da 'pozovemo' Elijahua ha-navi za naš 'seder stol'. U noći Pesaha, dok se sjećamo događaja kod Jeciat Micrajim, mi zaključujemo SEDER nadom u konačno izbavljenje. Međutim, prije nego što započnemo Halel i Nirca, mi prije toga pozivamo Elijahua. Najvjerojatnije se ovaj običaj temelji na završnom pasuku Malahije, koji obećava:

"Evo, ja vam šaljem proroka Elijahua, PRIJE velikog i strašnog dana G-spodnjeg, i on će vratiti srca sinova njihovim očevima, i srca očeva njihovim sinovima, da ne dođem i udarim i zatrem zemlju."

U konačnom izbavljenju, baš kao i u onom prvom izbavljenju, naša obveza da izvršimo 'tešuvu' jednako je važan sastojak kao i B-žja spremnost da nas izbavi. Uostalom, koja bi svrha bila našeg izbavljenja da nismo bili spremni ispuniti svoje zavjetne obveze?

Da bi izbavljenju uspjelo, stalno prepoznavanje ANI HAŠEM mora postati ne samo 'stanje uma', već i više od toga, ono mora postati 'način života'. ■

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarlag – 613 zapovijedi

U parši Vaera ne pojavljuje se niti jedna od 613 micvos, pa ćemo nastaviti s razmatranjem općih principa.

Kratak pregled 14 pravila kojima se Maimonides koristio kao kriterijima pri sastavljanju svog popisa 613 micvos

Rambamov šesti princip: Pozitivne i negativne naredbe micve broje se odvojeno

Kao što novčić ima dvije strane, tako su i neke stvari pozitivna *micva* ako netko učini A i negativna *micva* ako učini B. Postoje brojni primjeri za to: ustezanje od rada na šabes je pozitivna *micva*; obavljanje rada krši negativnu *micvu*. Ostavljanje zemlje da počiva tijekom *šemita* (subotne godine) je pozitivna *micva*; rad na zemlji krši negativnu *micvu*. Post na Jom kipur je pozitivna *micva*; jesti na taj dan krši negativnu *micvu*. To nije sasvim očigledno: ne davanje u dobrotvorne svrhe ili ne stavljanje *tefilina* ne krši negativnu *micvu*, to jednostavno ne ispunjava pozitivnu *micvu*. Slično tome, pozitivna *micva* se ne ispunjava svaki put kad se netko suzdrži od ubojstva (nadajmo se, da će se uvijek suzdržati), on njezinim prestupanjem samo krši negativnu *micvu*.

Još jedan način na koji možemo dobiti pozitivno-negativnu kombinaciju *micvi* je kada pozitivna *micva* prethodi negativnoj, kao u slučaju muža koji okleveće svoju mla-

denku (Pnz 22). Pozitivna je *micva* za muškarca da ostane s njom u braku ("i ona će mu biti žena"), a negativna *micva* da se ne razvede od nje ("on je ne smije otpraviti" - vidi stih 19).

Posljednji način na koji možemo dobiti pozitivno-negativnu kombinaciju *micvi* je kada negativna *micva* prethodi pozitivnoj, kao što je to kod *micve* "šiluah ha-kan." (Također u Pnz, poglavlje 22) Tora nam kaže da kada netko želi uzeti jaja ili ptičje iz ptičjeg gnijezda, "nemoj uzeti majku s mladima" (negativna *micva*). Umjesto toga on treba "potjerati pticu majku" (pozitivna *micva* - vidi st. 6-7).

Rambam kaže da je ovaj princip opće poznat i da se učenjaci često pozivaju na pozitivnu ili negativnu komponentu *micve* nekog postupka ("ase šeba" i "lav šeba"). On ne navodi nikakve primjere, ali možete pogledati Talmud Makos 15b ako vam je stalo do toga da vidite primjer.

Konačno, Rambam, što je tipično za njega, navodi primjere gdje su raniji kodifikatori pogriješili u načelu i često objašnjava kako su zastranili. U ovom slučaju, on kaže da on ne zna ni za jedan slučaj u kojem su drugi pogrešno shvatili ovaj princip. ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

61. Pozitivna je zapovijed gajiti naklonost prema geru (strancu, obraćeniku, prozelitu)

kao što Pismo kaže: *Zato ćete voljeti gera (stranca) (Dvarim 10,19).* Ovo je vjerska dužnost pored propisa i, ljubiti ćeš bližnjega svojega kao samog sebe (Va-jikra 19,18) [§60] (budući da se *ger*, također, generalno ubraja među Židove), Sveti, blagosloveni, voli *gera*, budući da je napisano, *On voli stranca, dajući mu hranu i odjeću (D'varim 10,18)*; i rečeno je, *i vama je poznato srce stranca (Š'mot 23,9).* *Ger* ovdje označava onoga koji je došao iz druge zemlje ili drugog grada da živi s nama,* a svakako i prozelita koji se obratio na judaizam.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba, kako za

muškarca tako i za ženu.

* *Sefer haHinnuch*, 8431 (propis o ljubavi prema obraćenicima) čini se da predstavlja ovo ne kao stvarnu *micvu*, već kao dobar način ponašanja koji se uči iz te *micve*, [Ed.]

62. Pozitivna je zapovijed pozajmiti novac siromašnim Židovima

jer Pismo kaže: *Ako posudiš novac bilo kome od Mog naroda, siromašnima koji su s tobom (Š'mot 22,24), i to je dužnost.* Ova je *micva* veća od dobrotvornog davanja i obaveznija je. Tora ozbiljno kudi svakoga tko odbije dati pozajmicu siromašnom čovjeku, jer je rečeno, *i tvoje oko može biti zlo protiv tvog potrebitog brata ... i to će ti biti grijeh (D'varim 15,9)* (vidi i odjeljak zabrana, §56).

Ovo se primijenjuje na svakom mjestu i u svako doba, kako za muškarca tako i za ženu. ■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravoreke kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 8a

Mješavine namirnica

Ako su zabranjena i dopuštena hrana u potpunosti pomiješana, ta je mješavina dopuštena za jelo ukoliko nijedan njen zabranjeni sastavni dio ne čini više od 1/60 ukupne količine (98,1.6.9.; vidi 99,1.2.4.). Kada se utvrđuju sastojci, ono što nosi isto ime smatra se istim, bez obzira na to jesu li im okusi jednaki ili ne; vidi 98,2. Za neke vrste zabranjenih namirnica zahtijevaju se količine koje se razlikuju od 1/60; za neke pak vrste bilo koja količina mješavinu čini zabranjenom (vidi 98,7-8). Ako se suštinski zabranjeni sastojak može prepoznati po svom ukusu ili po svom učinku na mješavinu (npr. 87,11; 102,1), ili ako se zabranjeni sastojak može prepoznati, ali se ne može ukloniti (104,1.3.), mješavina je zabranjena čak i ako sastojak čini manje od 1/60 (98,8; 105,14).

Zabranjeno je pomiješati zabranjenu hranu s dopuštenu hranom kako bi se dobilo dopuštenu mješavinu; ako je to učinjeno, osobi koja je to učinila ili onoj za koju je to učinjeno zabranjeno je steći korist od nastalog (94,5-6; 101,6). Zabranjeno je koristiti posuđe koje je apsorбирало zabranjenu hranu ako se ono ponekad koristilo za manje od šezdeseterostruko više dopuštene hrane (99,7; 122,5).

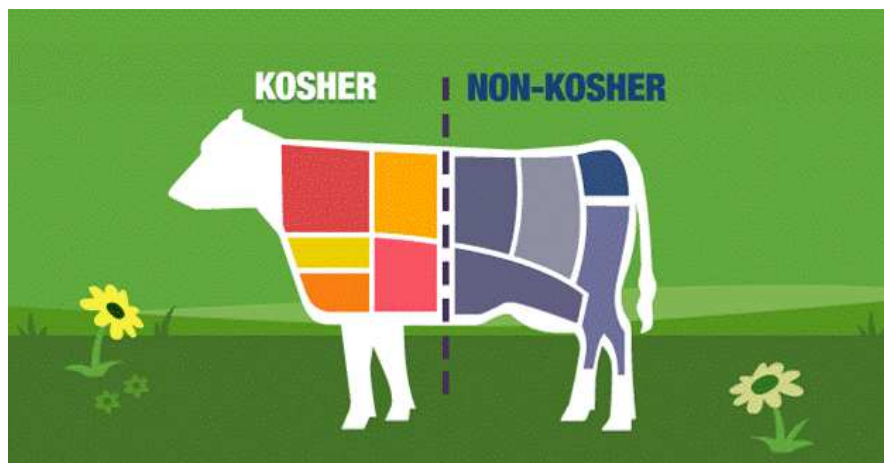
Ako mješavina sadrži manje od 1/60 zabranjenog sastojka, pa se nadoda još sastojka, tako da ukupna količina dosegne 1/60, mješavina postaje zabranjena; ali ako mješavina sadrži manje od 1/60 mesa (ili mlijeka), ona ne postaje zabranjena čak i ako joj se nakon toga doda mlijeko (ili meso) (99,6).

Ako se cijelo (mrtvo) stvorenje ili (imenovani) dio tijela koji je uvijek bio zabranjen pomiješa s bilo kojom količinom dopuštene hrane, mješavina

vina je zabranjena, ali ako se zabranjeni sastojak može prepoznati i ukloniti preostali dio mješavine je dopušten ako je zabranjeni sastojak činio manje od 1/60 (100,1-3). Slično tome, ako se dio hrane koji je suštinski zabranjen i dovoljno velik da se posluži gostima u trenutnom stanju pomiješa s bilo kojom količinom dopuštene hrane, mješavina je zabranjena dokle god taj dio ostane netaknut (69,14; 81,2; 92,3; 101,1-7; 105,9; 106,1).

Ako se hrana koja je samo privremeno zabranjena ili koja može biti dopuštena bez prevelikog truda pomiješa s bilo kojom količinom dopuštene hrane iste vrste, smjesa je zabranjena sve dok zabranjeni sastojak ne postane dopušten; ali ako je pomiješana s dopuštenu hranom drugačije vrste, ili nije suštinski zabranjena, ili je postala zabranjena tek nakon što je pomiješana, ili se može prepoznati i ukloniti, mješavina je dopuštena ako je zabranjenog sastojka manje od 1/60 ukupne količine (102,1-4).■

David Gurwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Boker i erev

boker

Prije dosta godina, dok sam putovao Izraelom s grupom turista, išli smo posjetiti kuću u kojoj je živio Ben Gurion u kibucu Sde Boker. Dok sam s prijateljem raspravljao o tom posjetu koji je pred nama, rekao sam riječ בוקר *boker* stavljajući naglasak na prvi slog, kao u hebrejskoj riječi za "jutro". On me ispravio i rekao mi da naglasak treba biti na drugom slogu – što je hebrejska riječ za "kauboja". Postoji li kakva veza između ta dva pojma?

Očito, izvorno značenje korijena בקר je "rascijepiti, razdijeliti" (i povezan je sa sličnim korijenom בקע.) *Boker* značenje jutro izvodi, prema Kleinu, iz "probijanja danjeg svjetla".

Što se tiče *bokera* sa značenjem kauboja, korijen je u hebrejskom nazivu za stoku, בקר *bakar*. Uvijek sam smatrao da je *bakar* dobio svoje ime po razdvojenim papcima (što ih čini košer.) Međutim, prema svim izvorima koje sam vidio, ta riječ zapravo se izvodi iz funkcije koju ima ta životinja; kao što to Klein definira - "za oranje".

Kao glagol, בקר znači "ispitati, razmatrati, kritizirati." To dovodi do dvije vrlo slične imenice: *bakara* - בקרה kontrola, i *bikoret* - בקורת inspekcija. Čak i oni kojima je hebrejski materinji jezik ponekad imaju poteškoća u razlikovanju tih pojmova.

I konačno, בקר može značiti "posjetiti", kao u *bikur holim* ביקור חולים "posjećivanje bolesnih". Na prvi pogled, vjerojatno ništa ne izgleda više židovski od toga da isti korijen ima značenje "posjeta" i "kritiziranje". Međutim, prema Even-Shoshan, ovaj smisao riječi pojavljuje se samo jednom u Tanahu, u Tehilim 27,4:

אַחַת, שְׁאַלְתִּי מֵאֵת-הַשֵּׁם-- אוֹתָהּ
אֶבְקֶשׁ: שְׁבִתִּי בְּבֵית-הַשֵּׁם, כָּל-יְמֵי
חַיִּי; לַחַיּוֹת בְּנַעַם-הַשֵּׁם, וּלְבָקֶר בְּהִיכָלוֹ.

"Jedno molim Vječnoga,

samo to tražim;

da živim u domu Vječnoga

sve dane života svojega,

da se zagledam u ljepotu G-spo-
dnju,

l'vaker לבקר Njegovog hrama."

Postoje mnogi prijevodi za *l'vaker* na ovom mjestu, ali "posjeta" ne izgleda kao ispravan prijevod. Paralela ovoj riječi u retku je "da se zagledam", i to se treba odraziti u razumijevanju riječi *l'vaker*. Pa kako odavdje dolazimo do *bikur holim*?

Prema Amos Chacham u njegovom Daat Mikra komentaru na Tehilim, izvorno je značenje *bikur holim* bilo "promatranje i briga za potrebe bolesnika". Tijekom vre-

mena značenje se pomaklo u "posjećivanje". Ne mogu reći je li taj pomak bio etimološki, ili možda u stvarnom izvođenju tog čina...

erev

Nakon što sam pisao o בוקר *boker*, imalo bi smisla nešto napisati i o ערב *erev*. Međutim, dok smo predstavili niz različitih izvedenica od בקר, korijen ערב ih ima daleko više.

Za one koji ne znaju, the Academy of the Hebrew Language (Akademija hebrejskog jezika) radi na povijesnom rječniku:

Njegov je cilj da obuhvati čitavu hebrejsku leksiku tijekom čitave njene povijesti; a to znači, da predstavi svaku hebrejsku riječ u njenom morfološkom, semantičkom i kontekstualnom razvoju od njene prve pojave u pisanom tekstu do danas.

To će biti fantastičan alat svakome tko je zainteresiran za istraživanje hebrejskih riječi, kao što sam na primjer ja.

Kao primjer širine tog rječnika, oni pišu:

Razmotrimo na primjer, hebrejski korijen ערב.

Primjer sedamdeset i pet stranica duge bilješke planiranog rječnika za taj korijen pojavljuje se u Lesonenu Vol. 46, 1982 (što ne uključuje indekse i statističke podatke).

To je popriličan broj stranica. Stoga ne očekujem da ću ikada pokriti sva značenja i izvednice iz tog ko-

(nastavak s 12. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik Boker i erev**

rijena. (Zapravo, ja čak nisam niti vidio taj članak.) Lako može biti da ću se jednom kasnije vratiti na ovaj korijen da razmotrim dalji razvoj.

Na sreću, Kutscher ima u svojoj knjizi poglavlje u kojem raspravlja o tom korijenu. Njegova važna pretpostavka je da je jedno od značenja **erev** "ući". To se zasniva na istovjetnom značenju u akademskom - *erebu*. Slijedeće važno značenje koje on donosi je "pomiješati" - **ערב**. Prema Kutscheru, nije jasno postoji li povezanost između ta dva korijena. Njegov članak je napisan 1958. – možda je od tada načinjeno još koje istraživanje.

Pogledajmo nekoliko riječi koje imaju korijen **ערב** i vidimo imaju li poveznice sa "ući", "pomiješati" ili s čim drugim.

ערב erev – večer: Kutscher citira Dr. Benamina Klara koji piše da: "Davní su ljudi gledali na izlazak sunca kao na 'odlazak' a na zalazak kao na 'dolazak'. Iako bismo mi normalno smatrali da treba biti obratno, oni su smatrali da sunce spava u 'šatoru' svake noći. Ono bi napuštalo šator ujutro i ulazilo u njega uvečer." To je opisano u *Tehilim* 19,5-6:

בְּכֹל-הָאָרֶץ, יָצָא קוֹם, וּבִקְצָה תָּבֵל,
מִלֵּיהֶם; לְשֹׁמֵשׁ, שָׁם-אֵהָל בָּהֶם. וְהוּא--
כָּחָתוֹ, יָצָא מִחֻפָּתוֹ; יֵשִׁישׁ כְּגִבּוֹר, לְרוּץ
אֲרָח.

"Njihov se glas razliježe širom zemlje, njihove riječi do kraja svijeta. Na njima On je postavio šator sunca, koje kao mladoženja izlazi iz svoje ložnice, poput junaka, željan da potrči svojim putem."

מערב maarav – zapad: Stoga je *maarav* "mjesto na kojem sunce ulazi".

ערב erev šabat: Kutscher citira lingvista Meira Medana (oca Rava Yaakova Medana, roš ješive Har Etzion) koji kaže da *erev šabat* znači "ulazak Šabata", na isti način na koji *mocae šabat* znači "odlazak šabata". To također pomaže objasniti prividno dupliciranje između pojmova *erev šabat* i **ליל שבת lel šabat**.

ערבון eravon – zalog: Prema Kutscheru, zalog "ulazi u kuću onoga koji je posudio". Odatle dobijamo glagol "garantirati". Ovo je izvor iz kojega nam dolazi ta znamenita fraza:

כל ישראל ערבים זה לזה / זה בזה – Svi su Židovi odgovorni jedan za drugoga". Sljedeća izvedenica iz ovog oblika korijena je **התערב hitarev** –

"kladiti se" (tj. "razmijeniti zaloge"). Riječ arbitar izvodi se iz *eravon*, kao i jedno od značenja riječi *earnest* (polog) – "novac koji se plaća unaprijed kao djelomična isplata kojom se obavezuje ugovor ili pogodba".

ערב erev – potka (niti koje idu poprečno u tkanju) – Dok Klein (i drugi) kažu da se riječ izvodi iz "miješati", Kutscher kaže da je jasno da ovo dolazi od "ući" – niti koje ulaze ispod niti osnove.

ערב erev rav: Ovo se uglavnom prevodi kao "pomiješana mnoštva" koja su izišla Egipta (*Šmot* 12,38). Asocijacija s "miješanjem" je evidentna, no Kutscher se slaže s Onkelosom koji to prevodu kao "stranci". *Erev* znači stranci u *Nehemia* 13,3, a postoji i odgovarajuća riječ u arapskom koja ima isto značenje.

ערוב arov: Divlje životinje iz četvrte pošasti u Egiptu (*Šmot* 8,20). Kutscher kaže da je porijeklo nejasno, no Klein je povezuje sa "miješati".

ערב erev "ugodno, milo": Ponovo, Kutscher kaže da je teško odrediti vezu, no Klein piše da to vjerojatno znači "biti dobro pomiješan, uredno raspoređen".

Ni Kutscher niti Klein ne povezuju niti jednu od slijedećih riječi sa bilo kojim od značenja "ući" ili "pomiješati":

aravi – **ערבי** arapin: Klein ovaj pojam povezuje sa *arava* – **ערבה** pustinjskom ravnicom, no postoje i brojne druge teorije.

orev – **עורב** gavran

arava – **ערבה** vrba ■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Tko ne može?

Ovotjedna *parša*, Va'era, govori nam o nizu susreta Mošea i njegovog brata Arona – kao B-žjih izaslanika da izvedu djecu Izraelovu iz Egipta – s faraonom, egipatskim kraljem. Prije jednog od prvih susreta, B-g je dao uputu Mošeu i Aronu sljedećim riječima:

"Kad vam faraon progovori i kaže: 'Pokažite znak za sebe, ti reci Aronu: 'Uzmi svoj štap [i] baci [ga] pred faraona: pretvorit će se u zmiju!'" (Izlazak 7, 9)

I doista, kada su Moše i Aron došli na sastanak s faraonom, Aron je bacio svoj štap i on se pretvorio u zmiju. Prema većini komentatora, bila je to neka vrsta zmije. Tora nam govori da je faraon tada pozvao egipatske vračare, profesionalne čarobnjake Egipta, i dao im nalog da izvedu svoje pred Mošecom i Aronom. Vračari su uspjeli iluzijom pretvoriti svoje štapove u zmije, ali je Aronov štap progutao njihove.

Pažljivim čitanjem faraonovih riječi Mošeu i Aronu nailazimo na zanimljivu jezičnu neobičnost. Faraon im je rekao "Pokažite znak za sebe", kada je znak bio namijenjen faraonu, a ne Mošeu i Aronu. Da je bio namijenjen njima, imalo bi smisla da je faraon rekao "Pokažite znak za sebe". Faraonova idolopoklonička percepcija navela ga je da vjeruje da je u pravu onaj tko je u stanju izvesti najbolju magiju. Ako je želio znak kako bi se uvjerio da su Moše i Aron doista došli k njemu kao dio božanske misije, zašto je rekao "Pokažite znak za sebe"?

Rabbi Meir Shapira iz Lublina (1887. – 1933.; predsjednik "Agudat Jisraela" u Poljskoj, ravnatelj ješive Hahmei Lublin i pokretač koncepta "daf jomi") izložio je pronicljivo tu-

mačenje faraonovih riječi. Kada su Moše i Aron došli faraonu i zatražili da pusti Židovski narod da ode u pustinju štovati B-ga, faraon je njihov zahtjev smatrao bizranim jer ih je držao za robove nesposobne štovati bilo kojeg boga. Vidio ih je kao oruđa u službi kraljevstva; robove lišene osobnosti. Zahtjev koji su Moše i Aron iznijeli izgledao mu je potpuno nelogično.

Dakle, faraon je rekao "Pokažite znak za sebe." Faraon im nije rekao da izvedu bilo kakvu magiju, već da dokažu da je njihov zahtjev moguć, i da se hebrejski robovi mogu uzdići na razinu štovatelja B-ga. Znak je bio potreban da dokaže da riječi Mošea i Arona nisu nadrealne.

I doista, znak je bio štap koji se pretvorio u zmiju i zatim se vratio u prvobitno stanje. Moše i Aron su ovim znakom dokazali da kada ima "*sijata d'smaja*", pomoć s Nebesa, nema ničega što nije moguće. Ako B-g želi izvesti Židovski narod iz Egipta i dati im Toru na Sinajskoj gori, onda je to jednako moguće kao što se štap pretvorio u zmiju i zatim vratio u prvobitno stanje.

Izbavljenje Židovskog naroda iz egipatskog ropstva i njihovo postajanje narodom koji je primio Toru uključivalo je opsežnu i sveobuhvatnu promjenu svijesti. Od robova lišenih izbora, postali su narod koji se zalaže za slobodu izbora; od ljudi čija su prava bila gažena, postali su "kraljevstvo svećenika i sveti narod" čija je zadaća povesti čitavo čovječanstvo prema pravednom i moralnom životu. Je li takva promjena uopće moguća?

Štap koji je postao zmija pa ponovo postao štap došao je dokazati Mošeu i Aronu, i cijelom židovskom narodu, da je ova promjena moguća. I došao je poučiti i nas, one koji uče Toru tisućama godina kasnije, da se od nas ne očekuje da činimo nemoguće. Od nas se očekuje ono što je moguće, jer ljudski napor koji ide zajedno s "*sijata d'smaja*", pomoć s Nebesa, može iznenaditi čak i najoptimističniju osobu i donijeti postignuća koja se čine teško dostižnima.■

Pisac je rabin Zapadnog zida i svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Uskislilo mlijeko

Ovaj tjedan Hašem govori Mošeu da obavijesti B'nei Jisrael kako će uskoro doći bolja vremena. "Ja ću vas spasiti, Ja ću vas izbaviti ispruženom rukom, Ja ću vas dovesti u zemlju koju sam obećao vašim očevima, Abrahamu, Izaku i Jakovu" (usp. Izlazak 6,6-8).

Nije to puno značilo. "Djeca Izraelova nisu poslušala Mošea jer im je nedostajalo daha i zbog teškog rada" (isto, stih 9).

Zatim Hašem kaže Mošeu da kaže faraonu da pusti Židove. Moše odgovara odgovorom temeljenim na deduktivnom zaključivanju. "Vidi, djeca Izraelova nisu poslušala, pa kako će faraon poslušati?" (isto, stih 12).

Naši učenjaci objašnjavaju da je ovo jedan od deset primjera "*kal v'homera*" u Tori. To je primjer zaključivanja koje se koristi da bi se logično došlo do *halahičkih* zaključaka. (Npr. ako dizač utega ne može podići kamen, sigurno ga ne može ni dijete!)

Problem je što to zaključivanje izgleda da je manjkavo. "Djeca Izraelova nisu poslušala Mošea jer im je uzmanjkalo daha i zbog teškog rada." Faraon nije patio ni od jednog od tih nedostataka! Ako dizač utega sa ozljedom kralježnice ne može podići kamen, to nema nikakve veze s tim može li ga ili ne može podići dijete.)

Dakle, koji je bio Mošev logički protuargument B-žjoj zapovijedi?

Prije nekoliko godina, u ovo doba godine, preminuo je veliki Gaon, Rabbi Mordechai Gifter z"l. Kao student u Telše Ješivi u Europi, razvio je snažan odnos s jednim od najis-

taknutijih europskih učenjaka tog doba, Ravom Mordehajem Pogromanskim z"l. Znao bi pričati priču koju je Rav Pogromanski iznio svojim studentima.

Neki je neuredan čovjek obilazio Louvre s grupom turista. Dok su prolazili pored Rembrandtovih djela, čovjek je bacio pogled na sve prisutne i povikao: "Uskislilo mlijeko!" Zbunjeni, svi su pomislili da je lud. Ponovio je to opet. "Ovo izgleda kao uskislilo mlijeko!"

Krenuli su dalje i prošli pored Mona Lise. Opet je viknuo: "Uskislilo mlijeko!" To se ponovilo još nekoliko puta sve dok ga jedan mudri čovjek nije pogledao. "Daj mi da pogledam tvoje naočale."

Kritičar mu ih je dao. "Što si doruskovao?" upitao ga je.

"Pa, žitarice i mlijeko", odgovorio je.

Mudri se čovjek nasmijao. "Pogledaj svoje naočale! Poprskane su mlijekom! Nije ni čudo što ti se sve što pogledaš čini kao uskislilo mlijeko!"

Moše je znao da Židovi u svojoj

nutrini vjeruju. Međutim, muke zbog teškog rada i zlostavljanje egipatskih gospodara okaljale su njihovu vjeru. Ali sam težak rad ne kalja vjeru. Do toga dolazi tek kada se to pogorša torturom nadzornika i njihovih okrutnim podsmjesima. Koliko se tek faraon ne bi obazirao na zapovijed da Hašem upravlja svime i da Židove treba osloboditi. Ako težak rad onečišćuje misaoni proces, blokirajući da ljepota Hašemove riječi prodre, koliko tek idolopoklonstvo i hereza faraona sprečavaju njihov prodor!

Promatramo Hašemovo stvaranje. Idemo u sinagogu. Slušamo *musar*. Čitamo proroke. Ali nekako to ne dopire do nas. Riječi su predivne. One koji ih čuju one mogu nadahnuti. Ali toliko prepreka blokira naš vid i naš sluh. Naš način života. Naše želje. Čak i naš posao.

Kad bismo otvorili oči, vidjeli bismo toliko svetosti! Ali jedino onda ako nam naočale nisu zamrljane uskislilim mlijekom.

Gut šabes ■

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Sloboda i Istina

Zašto je Mojsije faraonu rekao, ako ne laž, onda sigurno manje od cijele istine? Ovo je razgovor između njega i faraona nakon četvrte pošasti, *arova*, rojeva insekata (neki kažu 'divljih životinja'):

Faraon pozove Mojsija i Arona pa im rekne: "Idite, prinesite žrtvu svome B-gu, ali u ovoj zemlji." "Ne dolikuje da tako učinimo", odgovori Mojsije. "Žrtve koje mi prinosimo G-spodu, B-gu svome, za Egipćane su svetogrđe. Kad bismo, dakle, na njihove oči prinosili žrtve koje su Egipćanima svetogrdne, zar nas ne bi kamenovali? Zato moramo u pustinju tri dana hoda te prinijeti žrtvu G-spodu, B-gu svome, kako nam je zapovjedio." (Izlazak 8,21-23)

Ne samo ovdje, već cijelo vrijeme, Mojsije govori tako da izgleda kao da traži dozvolu za narod da ode na trodnevno putovanje, prinese žrtve B-gu i (tako se može naslutiti) da se onda vrati. Tako, u svom prvom pojavljivanju pred faraonom, Mojsije i Aron kažu:

Poslije toga odu Mojsije i Aron pa reknu faraonu: „Ovako veli G-spod, B-g Izraelov: `Pusti narod moj da ode i u moju čast slavi svetkovinu.`"

"Tko je taj G-spod da ga ja poslušam", odvrati faraon, "i pustim Izraelce? Ja tog G-spoda ne znam niti ću pustiti Izraelce."

"B-g Hebreja objavio nam se", rekoše. "Zato nas pusti da odemo tri dana hoda u pustinju i prinesemo žrtvu G-spodu, B-gu svome, da se na nas ne obori pomorom ili mačem."

(Izlazak 5,1-3)

B-g to čak i naglašava prije no što je misija započela, i kaže Mojsiju kada mu se obraća iz gorućeg grma: "Onda pođi sa starješinama Izraelaca k egipatskom kralju i reci mu: `Objavio nam se G-spod, B-g Hebreja. Pusti nas da odemo tri dana hoda u pustinju, da ondje prinesemo žrtvu G-spodu, B-gu svojemu.`" (3,18)

Tora nam govori o povezanosti između slobode i istine

Isti dojam ostaje do samog kraja. Nakon što su Izraelci otišli, čitamo:

"Kad su egipatskom kralju kazali da je narod pobjegao, faraon i njegovi dvorani predomisliše se o narodu. "Što ovo učinismo!" - rekoše. "Pustismo Izraelce i više nam neće služiti!" (14,5)

Ni u jednom trenutku Mojsije ne kaže eksplicitno da traži da se narodu dozvoli da ode za stalno i da se nikada ne vrati. On govori o trodnevnom putovanju. Postoji i razgovor između njega i faraona o tome tko će ići. Samo odrasli muškarci? Samo narod, bez stoke? Mojsije uporno

traži dozvolu za štovanje B-ga na nekom mjestu koje nije Egipat. Ali on ne govori o slobodi ili o obećanoj zemlji. Zašto ne? Zašto on stvara, i ne ispravlja, lažni dojam? Zašto ne može otvoreno reći ono što misli?

Komentatori nude različita objašnjenja. R. Shmuel David Luzzatto (Italija, 1800- 1865) kaže da je za Mojsija bilo nemoguće da kaže istinu tiraninu poput faraona. R. Yakov Mecklenburg (Njemačka, 1785-1865, Ha-Ktav veha-Kabala) kaže da Mojsije tehnički gledano nije rekao laž. On je doista želio da na-rod dobije slobodu poći na putovanje kako bi štovao B-ga i nikada nije eksplicitno rekao da će se oni vratiti.

Abarbanel (Lisabon 1437. – Venecija 1508.) kaže da je B-g namjerno rekao Mojsiju da traži malu stvar od faraona kako bi demonstrirao faranovu okrutnost i ravnodušnost prema njegovim robovima. Sve što su tražili bio je kratak predah od njihovog rada kako bi prinijeli žrtve B-gu. Ako je on to odbio, onda je doista bio tiranin. Rav Elhanan Samet (Ijunim be-paršot ha-ševua, Izlazak, 189) citira neimenovanog komentatora koji kaže da je to jednostavno bio rat između faraona i židovskog naroda, a u ratu je dozvoljeno, pa ponekad čak i potrebno, prevariti.

Međutim, uvjeti susreta između Mojsija i faraona zapravo su dio šire slike koju smo već razmatrali u Tori. Kada je Jakov napustio Labana, čitamo: "Jakov zavarava Aramejca Labana tako da nije ni slutio da će bježati." (Postanak 31,20). Laban protestira zbog tog njegovog ponašanja:

(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Sloboda i Istina**

"Kako si to mogao učiniti? Što si to htio zavaravajući me i odvođeci mi kćeri kao ratne zarobljenice? Zašto si potajno pobjegao, u bludnju me zaveo i nisi me obavijestio?" (31,26-27).

Jakov ponovno mora reći u najboljem slučaju polovičnu istinu kada Ezav predlaže da putuju zajedno: "Zna moj gospodar da su djeca nekakva. Osim toga, valja mi se brinuti o ovčama i kravama koje doje: ako bi se tjerale prebrzo samo jednog dana, sve bi pocrkale. Neka moj gospodar ide ispred svoga sluga" (33, 13-14). To je, iako ne striktna laž, diplomatska isprika.

Kada su Jakovljevi sinovi pokušavali izbaviti svoju sestru Dinu koja je bila silovana i oteta od strane Šehema, Hivijca, oni su "odgovorili sa namjerom da ih prevare" (34,13) kad su Šehem i njegov otac predložili da cijela obitelj dođe i nastani se među njima, rekavši im da je to moguće samo ako se svi muškarci iz njihovog grada obrežu.

Još ranije nalazimo da su se Abraham i Izak, prisiljeni da ostave dom zbog gladi, morali tri puta pretvarati da su braća svojih žena, a ne njihovi muževi jer su se bojali da bi inače mogli biti ubijeni kako bi Sara odnosno Rebeka bile odvedene u kraljev harem (Postanak 12,20.26).

Tih šest epizoda ne mogu biti potpuno slučajne u odnosu na biblijski narativ u cjelini. Iz toga se dadne naslutiti sljedeće: Izvan obećane zemlje Židovi u biblijsko vrijeme bili su u opasnosti ako bi rekli istinu. Oni su živjeli u konstantnom riziku da budu ili ubijeni, ili zarobljeni.

Zašto? Zato što su bili bez moći u

eri moći. Oni su bili mala obitelj, ili u najboljem slučaju mali narod, u eri carstava. Morali su se koristiti dosjetkama kako bi preživjeli. U većini slučajeva oni ne lažu, ali stvaraju lažni dojam. To nije onako kako bi trebalo biti. Ali to je, prije no što

Nitko ne bi trebao biti prisiljen da živi u laži.

Istina je B-žji pečat i osnovni preduvjet povjerenja među ljudskim bićima

su Židovi imali svoju vlastitu zemlju, bio jedini način obrane. Takvi su ljudi prisiljeni naći se u nemogućim situacijama ako uopće žele preživjeti.

Nitko ne bi trebao biti prisiljen živjeti u laži. U judaizmu, istina je B-žji pečat i osnovni preduvjet povjerenja među ljudskim bićima. Ali kada je tvoj narod zarobljen, kada su njegova muška djeca ubijana, moraš ih osloboditi na koji god mogući način. Mojsije, koji je već vidio da je njegov prvi posjet faraonu samo pogoršao stvari za njegov narod – još su uvijek morali napraviti jednaku količinu cigli, ali sada su morali sami skupljati slamu (Izlazak 5,6-8) – nije htio riskirati da to još više pogorša.

Tora ovdje ne opravdava prevaru. Suprotno tome, ona osuđuje sistem u kojem kazati istinu može dovesti život u opasnost, kao što je to još uvijek slučaj u mnogim tiranskim ili totalitarnim društvima danas. Judaizam – religija neslaganja, propitkivanja i "rasprava u ime neba" – je vjera koja iznad svega vrednuje intelektualnu iskrenost i moralnu istinitost. Psalmist kaže: "Tko će se popeti na goru G-spodnju i tko će stajati na svetom mjestu Njegovom? Onaj u koga su čiste ruke i čisto srce, tko ne uzima Moje ime uzalud i tko se ne kune lažno" (Ps 24,3-4). Malahija kaže o onome tko govori u B-žje ime: "Zakon istine je u ustima njegovim i nepravda nije nađena na njegovim usnama" (Mal 2,6). Svaka Amida završava molitvom, "B-že moj, očuvaj jezik moj od zla i usne moje od prijevarnog govora."

Ono o čemu nam Tora govori u ovih šest narativa u Postanku i sedmom u Izlasku jest povezanost između slobode i istine. Tamo gdje je sloboda, može biti i istina. Inače je ne može biti. Društvo u kojem su ljudi prisiljeni biti manje nego potpuno iskreni samo kako bi preživjeli i kako ne bi isprovocirali daljnje tlačanje nije vrsta društva kakvo B-g želi da stvorimo.

Šabat šalom.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Što nas povijest uči o važnosti procesa promjene

Kako se pripovijest o izbavljenju židovskog naroda iz egipatskog ropstva razvija, svaki puta me zaprepasti očigledna postupnost procesa koji nam je opisan u Tori. Što svi ti detalji vezani uz svaku od pošasti koje su pogodile Egipat dolaze da nas nauče? I zar ne bi samo jedna velika pošast bila dovoljna? Uostalom, u prošlom stoljeću bili smo svjedoci kako su samo dvije bombe prisilile moćno i fanatično Japansko carstvo da se bezuvjetno preda. Dakle, koja je poruka deset zala i vremena koje je proteklo od početka Mošeove misije do njenog konačnog uspješnog završetka?

Ova su pitanja tijekom stoljeća postavljali i o njima raspravljali svi veliki rabinski komentatori. Kao što je uobičajeno u židovskom biblijskom komentaru, ne postoji jedan konačan odgovor, jer se za samu Toru kaže da ima sedamdeset različitih aspekata, sedamdeset "lica". I pak, postoji mnogo osnova za opće razumijevanje te materije u njihovim spisima i mišljenjima.

Glavna ideja rabinskog mišljenja je da je sve to bilo neophodno kako bi se Egipćanima pružila prilika da se pokaju i spase i, podjednako važno, da Židovima pruži priliku da počnu razmišljati o sebi kao o slobodnom i neovisnom narodu, a ne više kao o robovima i poganima. Potrebno je vrijeme i značajan niz događaja kako bi se promijenio mentalitet i prethodno stvorene predodžbe ljudskih bića.

Židovstvo nije izgrađeno iznenadnim prosvjetljenjem, već dugotrajnim brušenjem

Egipćani su se nekako morali naviknuti na činjenicu da nemaju pravo vladati drugima i biti okrutni prema svojim bližnjima, drugim ljudskim bićima. Židovi su se trebali naviknuti na odgovornosti slobode i samostalnog života i shvatiti da je njihova sudbina da budu poseban narod posvećen služenju B-gu i čovječanstvu.

Te stvari se ne mogu dogoditi odjednom, a ako se i dogode, tada nisu dugotrajne prirode. Židovstvo nije izgrađeno iznenadnim prosvjetljenjem, već dugotrajnom rutinom brušenja. Tek nakon što su deset zala pohodila Egipat, Egipćani, a i Židovi, počinju shvaćati što B-g od njih želi.

Iz brojnih događaja zabilježenih za nas u Bibliji vidimo da jednokratna čuda, bez obzira na to koliko impresivna i značajna bila u trenutku kada su se dogodila, zapravo ne mijenjaju način razmišljanja ljudi na duge staze. Čudo koje je izvršio Ilija, kada je cijeli Izrael proglasio da je Hašem B-g svemira, nije bilo dugotrajne prirode i / ili djelovanja.

Ljudi su ubrzo ponovo potonuli u močvaru idolopoklonstva i nemoral. Kako bi čuda doista bila djelotvorna i trajna neophodni su redovitost, dosljednost, te ponavljano poučavanje i obrazovanje. Da su Židovi bili oslobođeni iz egipatskog ropstva jednim velikim čudom, bilo bi im mnogo teže shvatiti jedinstve-

Rabbi Yissocher Frand: Preispitivanje dugogodišnjih uvjerenja učinilo je Mošea podobnim za vođu

Svjestan sam da je ovaj tjedan *parša* Vaera, i stoga bih uistinu trebao govoriti o *parši* Vaera. Također sam sasvim svjestan da sam prošlog tjedna za *paršu* Šemot iznio *pšat* o istom *pasuku* na koji ću se sada ponovno usredotočiti, no u petak ujutro sam slušao *štur* koji je Tolnerski Rebe održao prethodnog četvrtak navečer. Tolnerski Rebe ima posve drugačiji pristup istom *pasuku*. Smatram da je to briljantan *mehaleh*, i mislim da je poruka koju on iz njega izvodi vrlo važna.

Osim toga, *paršios* Šemos, Vaera, Bo i Bešalah su *paršios* o Jeciat Micraim. Uvijek ih smatram jednom cjelinom, stoga držim opravdanim da ovaj tjedan ponovno govorim o *parši* Šemos.

Pasuk kaže: "I Anđeo Vječnog mu se ukaza u plamenu ognja iz grma. On pogleda, i gle! Grm je gorio u vatri, ali grm ne sagorijevaše. Moše pomisli: 'Hajde da se okrenem i vidim ovaj veliki prizor – zašto grm ne izgara?' Vječni vidje da je Moše krenuo da vidi, i B-g ga zovnu iz grma govoreći: 'Moše, Moše!', a on odgovori: 'Evo me!'" (Šemot 3:2-4)

Ovo je ključni trenutak u židovskoj povijesti – početak karijere Mošea Rabenu. Moše Rabenu bio je najveći od svih *nevi'im* (proroka) i ovo je prvi put da mu se Vječni obraća. Zašto mu se Vječni obraća? Zato što je "vidio da je Moše krenuo da vidi".

Tolnerski Rebe iz Jeruzalema postavlja četiri pitanja:

1. Raši piše o riječima "*asura na*" (Hajde da se sada okrenem): "*asura m'kan l'hiskarev šam*" (Okrenut ću se odavdje da se tamo približim). Je li ovo tip pojašnjenja koji nam je potreban od Rašija? Zašto Raši treba dati ovako očigledan zaključak, koji zapravo ništa ne pridodaje našem razumijevanju ovih riječi?
2. Cijeli izraz u *pasuku* "I reče Moše: 'Hajde da se okrenem sada da istražim'" – samo pokazuje da je Moše razgovarao sam sa sobom. Zašto nam je

važno znati da je Moše vodio ovaj razgovor sa sobom prije nego što se približio da to provjeri?

3. Riječ *na* u izrazu *asura na* označava *bakaša* (molbu). Kao da Moše (samom sebi) govori: "Molim te, dopusti mi da ovo provjerim." Moše ovdje od nikog drugoga ne traži da mu učini uslugu, pa zašto Moše koristi riječ "molim te" (*na*) u ovoj rečenici?
4. Konačno, *pasuk* kaže "I Vječni vidje da je Moše krenuo da istraži." Koje je značenje ove izjave? Očito je ovaj čudan događaj iziskivao da se istraži. Ljudi promatraju prizore vatre čak i kad se od nje izgara jer je promatranje vatre koja gori zanimljiv prizor. Zasiurno, čudesnu vatru koja ne sagorijeva vrijedi provjeriti. Čini se da *pasuk* kaže da je činjenica da je Moše otišao provjeriti Gorući grm bila faktor koji je motivirao *Ribono šel Olama* da mu se obrati. O čemu se tu radi?

Da bismo razumjeli odgovor koji je na ova pitanja dao Tolnerski Rebe, moramo znati ponešto o povijesti Mošea Rabenu: Ako se vratimo malo unatrag, Moše je izašao i ugledao Egipćanina kako mlati Židova, jednog od Mošeove braće. Moše je pogledao unaokolo, vidio je da nitko ne gleda te je ubio Egipćanina. Sljedećeg dana, Moše je naišao na dvojicu Židova koji su se tukli. Rekao je napadaču: "Zašto tučeš svog brata Židova?" Čovjek je odgovorio: "Tko te postavio za šefa ovdje? Namjeravaš li me ubiti kao što si ubio Egipćanina (jučer)?"

Moše se uplašio i rekao: "Gle, stvar je sada poznata!" (Šemot 2:14) Raši tumači: Moše se bojao da, ako u *Klal Jisroelu* može postojati tako zlih ljudi da mu prijete kako će ga prijaviti vlastima zbog spašavanja njihovog brata Židova od nasilja, onda oni nisu dostojni da ih se izbavi. Oni govore *Lašon Hara* (klevetu) i međusobno se tuku, stoga nisu do-

stojni B-žjeg izbavljenja. Raši objašnjava izraz "*ahen, noda ha'davar*" (gle, stvar je sada poznata): Sada razumijem stvar koju sam se dugo pitao: Zašto Židovi toliko godina pate u progonstvu? Sada shvaćam! Vidim da to zaslužuju!

Rabenu Ephraim al haTorah, koji je bio rani komentator, ističe ovu točku na još snažniji način: Moše Rabenu nije mogao razumjeti zašto *Klal Jisrael* ne bi trebao biti uništen zbog toliko svađa i međusobnog klevetanja. Prema Rabenu Ephraimu, nakon što je svjedočio ovim događajima, Moše je zaključio da Bnei Jisrael ne samo da će ostati u Micraimu i neće izaći, već da će na kraju nestati.

No, za razliku od dojma koji stječemo jednostavnim čitanjem uvođenih poglavlja *Sefera Šemos*, Moše nije pobjegao u Midjan odmah nakon što je ubio ovog Egipćanina. Ramban piše da se ovaj incident, kada je Moše izašao i ubio Egipćanina, dogodio kada mu je bilo samo dvanaest godina, ili koju godinu kasnije. Kada je Moše Rabenu došao pred faraona, bilo mu je već osamdeset godina. Što se dogodilo u tih šezdeset i više godina između, od vremena kada je imao dvanaest do vremena kada je imao osamdeset godina? Rabenu Tam piše u svom *Sefer haJašaru* da je Moše u međuvremenu pobjegao u Erec Kuš (Etiopiju) i tamo ostao šezdeset godina. Zatim je otišao u Midjan, i to je mjesto nakojem mi nastavljamo priču. Za svo to vrijeme, Moše nema nikakve veze s *Klal Jisraelom*. Ova stvar "Izađe k braći svojoj i vidje muku njihovu..." (Šemot 2:11) činila se samo kao prolazni trenutak zabrinutosti. Zatim, sljedećih šezdeset i više godina, "To nije moj problem!" Je li to Moše Rabenu koji je toliko zabrinut za sudbinu svog blišnjeg?

Objašnjenje je da je Moše zaključio (kao što su spomenuli Raši i Rabenu Efrajim) da su Bnei Jisrael osuđeni na propast! Njegova interakcija s ona dva Židova tog drugog dana uvjerila ga je da Židovi nisu vrijedni izbavljenja. Zato je mogao toliko

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Yisrocher Frand: Preispitivanje koje učinilo je Mošea podobnim**

dugo biti odsutan s čvrstim uvjerenjem da Židovi nikada neće izaći iz Micrajima.

Moše je došao u Midjan i onda vidio Goruči grm. Vidio je da ne izgara od vatre. Ovo je bio čudesan događaj. Tu je postojala poruka. *Klal Jisrael* je poput ovog grma. Svatko tko se s njima upusti u sukob, patit će! Hašem je Mošeu slao poruku putem ovog čudnog prizora: Suprotno svim očekivanjima, grm, koji predstavlja Židovski narod, nije izgorio. Odjednom, Moše Rabenu doživljava prosvjetljenje. Moše kaže: Znaš što? Možda sam bio u krivu! Možda je moja pretpostavka koja me vodila proteklih šezdeset i više godina, da *Klal Jisrael* nikada neće izaći iz Micrajima, bila pogrešna.

Čovjeku nije lako promijeniti duboko ukorijenjeno vjerovanje ili pretpostavku koja je upravljala njegovim životom posljednjih dvadeset, trideset, četrdeset ili pedeset godina! Moše Rabenu ovdje se suočio s izazovom s kojim se ljudska bića vrlo teško nose. Trebam li se promijeniti mišljenje? Je li moguće da sam sve ove godine bio u krivu?

Moše Rabenu je rekao samom sebi: "Okrenut ću se i istražiti" (*Asura na v'er'e*). Moše treba porazgovarati sam sa sobom. Treba uvjeriti samog sebe. "Molim te, Moše, provjeri ovo jer možda sam pogriješio. Možda sam u krivu!" Zbog toga Raši pruža naizgled nepotrebno pojašnjenje "Okreni se odavdje i otiđi tamo." (Pitanje br. 1) Ovdje se ne radi samo o pomicanju za dva metra. Ovo je vrlo važan trenutak koji mijenja život. (Pitanje br. 2) Ovdje se radi o promjeni cijele filozofije i svjetonazora. Zbog toga Moše koristi riječ *na* (molim te) (Pitanje br. 3), jer je Moše trebao uvjeriti samog sebe. Ljudima je vrlo teško priznati da su bili u krivu.

Konačno, to je također razlog zašto sljedeći *pasuk* kaže "I Vječni vidje da je krenuo da istraži." *Ribono šel Olam* je vidio da Moše Rabenu istražuje. Pitali smo: "Što ima tako značajno u provjeravanju vatre?" (Pitanje br. 4) Svakako. Svi bismo provjerali takav događaj. Ali ako bi to značilo ponovnu procjenu i možda po-

vlačenje onoga u što smo čvrsto vjerovali posljednjih pola stoljeća, to nije tako jednostavna stvar. To je ostavilo dojam na *Ribono šel Olam* jer mu je to dokazalo da Moše Rabenu ima kvalitetu da bude *manhig Jisrael* (židovski vođa). Kvaliteta za postajanjem *manhig Jisrael* je sposobnost da se prizna "Možda sam u krivu. Možda postoji drugi način gledanja na stvari. Možda sam pogriješio."

U ovom trenutku, Moše Rabenu postaje vođa židovskog naroda. Isti smo koncept istaknuli prije nekoliko tjedana (u *parši* Vajehi), kada smo raspravljali o *brahi* koju je Jakov dao Jehudi – blagoslov vodstva. Onkelos objašnjava da je razlog zašto je Jakov odabrao Jehudu za ulogu židovskog vođe bio taj što je priznao (u incidentu sa svojom snahom Tamara) da je pogriješio. "Ona je u ovoj stvari pravednija od mene." (Berešit 38:26) Jehuda je također priznao "Možda sam u krivu. Možda postoji drugi način gledanja na stvari. Možda sam pogriješio." Budući da je Jakov vidio da Jehuda ima ovu kvalitetu, proglasio je "Žezlo se neće odvojiti od Jude." (Berešit 49:10)

To se događa i nama. Imamo određena mišljenja, određene pretpostavke u životu. Postoje određene stvari u koje vjerujemo tijekom cijelog života. Možda, uzmimo to samo kao mogućnost, griješimo. Svatko ima svoje mišljenje. Imaju mišljenja o Erec Jisraelu. Imaju mišljenja o sekularnom obrazovanju. Imaju mišljenja o ženama. Ljudi imaju duboko ukorijenjene pretpostavke o svim mogućim pitanjima. Svi smo mi tvrdoglavi. I naravno, uvijek smo u pravu. "Ili po mom ili nikako. Nema drugog načina!"

Ako smo mi uvijek u pravu, a drugi je uvijek u krivu, postajemo netolerantni prema drugim ljudima. Jer oni su u krivu. Jer su glupi. Jer ne shvaćaju! Ova netolerancija koja je danas toliko raširena proizlazi iz ove nesposobnosti da se ikada preispita dugogodišnja osobna uvjerenja, koja bi možda mogla biti pogrešna!

Sposobnost da se kaže "Znaš što? Bio sam u krivu!" odlika je koju sva-

tko treba imati.

Tolnerski Rebe spomenuo je da je Gererski Rebe u Poljskoj imao 100.000 *hasidim*. Gererski Rebe u predratnoj Poljskoj smatrao je da ortodoksno židovstvo mora podržavati Agudas Yisroel. Ako je Gererski Rebe smatrao da svi moraju podržavati Agudas Yisroel, onda je automatski 100.000 *hasidim* podržavalo Agudas Yisroel. Zatim je Gererski Rebe čuo da postoji Židovski vođa, po imenu Rav Yissachar Dov Rokeach (Belzerski Rebe), koji se s tim nije slagao.

Zamislite sada da ste vi Gererski Rebe sa 100.000 *hasidim* i da postoji još jedan ugledni hasidski vođa, koji nema ni približno toliko sljedbenika, koji se ne slaže s vama. Kako bi trebala izgledati vaša reakcija? "Ja sam u pravu. On je u krivu!"

Ali što je učinio Gererski Rebe? Poslao je dvoje ljudi Belzerskom Rebeu kako bi bolje razumio što on zastupa i zašto zastupa to mišljenje. Delegacija je otišla Belzerskom Rebeu i objasnila svoju misiju. Belzerski Rebe ih je upitao: "A kakvo je vaše mišljenje o tom pitanju?" Oni su odgovorili: "Mi nemamo mišljenje o tom pitanju, mi smo ovdje samo sa zadaćom od Gererskog Rebea." Belzerski Rebe je ovoj delegaciji objasnio razlog svog protivljenja.

Oni su se vratili Gererskom Rebeu i izvijestili ga o svom razgovoru. Gererski Rebe je odgovorio: "Da. Postoji takvo mišljenje i važno je da postoji takvo mišljenje." Gererski Rebe je objasnio: Svi smo mi *nogea* (pristrani) u našem procesu donošenja odluka. Moramo se posavjetovati s nekim izvana tko može čuti našu stranu argumenta i reći nam "Znate što? U krivu ste!" Vođa ne smije biti okružen "klimoglavcima". Potrebni su nam ljudi oko nas koji će nam reći kada griješimo. Svako me je potrebna takva osoba. Naše supruge često vrše tu ulogu.

Ovaj jedan čin ponovne procjene i preispitivanja – Zašto grm ne izgara? – uzdigao je Mošea na položaj kojim je zaslužio da postane *Manhig Jisrael*. Pokazao je da posjeduje kvalitetu da kaže "Bio sam u krivu!" ■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Žabe (ili krokodili) u glavu

Nakon malog zastoja u protekloj parši, Mojsije nastavlja svoj dijalog sa faraonom. Faraon, B-žjim potica-jem, ne dopušta židovskom narodu da ode i tada se stvari doista zahuk-tavaju.

Pošasti dolaze brzo i žestoko – krv, žabe, uši, divlje životinje, kuga (štogod to bilo), čirevi i tuča. Faraon ih uvijek želi pustiti kad se nalazi usred pošasti, ali jednom kad uzbuđenje prođe, on se brzo predomišlja.

Još tri pošasti i ishod svega slijede idućeg tjedna.

Pošast žaba je u punom jeku. Žabe su posvuda kod Egipćana – u njihovoj hrani, u pećnicama, kupaonicama, skaču u njihova usta... Gdje god pogledaju, tamo su velike, odvratne, ljigave žabe. I, usput, prema nekim komentarima, to je bila pošast krokodila, a ne žaba. Nakon što sam prije nekoliko godina u Keniji vidio krokodila kako pojede odraslu zeburu u nekih 10 sekundi, mislim da bih osobno radije izabrao žabe. Međutim, kako bilo da bilo, to je bila pošast i Egipćani su mnogo patili.

Mojsije dolazi faraonu i kaže mu da će se moliti i da će žabe otići od njega. 'Kada', pita on, 'faraon želi da žabe nestanu?' Šokantno, umjesto da kaže, 'odmah', faraon kaže, 'sutra!' To je smiješno. Cijela njegova zemlja pati, a on traži od Mojsija da pričeka još jedan dan? Nema smisla.

Ah, ali ipak ima...

Faraon nije bio voljan prihvatiti ideju da je Mojsije išta više od dobrog mađioničara koji razumije svijet i zna kako njime manipulirati. Mojsije nije mogao imati veći pristup moći, no što je to imao sam faraon, bog Egipta. Tako, kada Mojsije dolazi i kaže faraonu da će se moliti da žabe odu, faraon slijedi tu logiku. Mojsije me pita 'kada' jer zna da će ta pošast prestati sada.

Očigledno, on zna da će ovaj neobičan fenomen žaba prestati svakog trena pa me stoga pita 'kada' kako bih ja rekao 'sada' i kako bi mi on pokazao da ima moć upravljati prirodom. Umjesto toga, mislio je faraon, ja ću reći 'sutra' i neću nasjesti njegovoj laži. Žabe će prestati danas i pokazat će se da je Mojsije u krivu!

Sjajna ideja. Samo što je faraon propustio uzeti u obzir jednu stvar. Što ako to zaista radi B-g? Onda će njegova zemlja morati trpjeti još jedan dan strašne pošasti – jedan dodatni dan koji je on mogao spriječiti.

No, njegovo uvjerenje da B-g ne-

ma ništa s time bilo je toliko snažno. On nije mogao prihvatiti ideju da postoji moć veća od njega samoga; sila snažnija od njega. To je za njega bila toliko neprijatna pomisao, da čak i kada ga je istina gledala u lice, on ju nije mogao vidjeti.

Mi ljudi moramo biti pažljivi. Toliko često vidimo ono što želimo vidjeti. Odlučujemo o tome što je istina temeljeći to na onome što nam paše, ispaljujući strelice te zatim crtajući mete oko njih kako bismo sami sebe uvjerali da smo pogodili cilj.

No, budući da je ego toliko pod-mukao i dolazi sa tako impresivnim racionalizacijama, kako da znamo kada ispaljujemo u unaprijed određenu metu, a kada ju crtamo nakon što smo ispalili strelicu?

Po mom iskustvu, osjećaj je uvijek drugačiji. Kada me vodi moj ego, iako intelektualno izgleda kao da to ima smisla, na dubljoj razini postoji osjećaj bespomoćnosti i osjećaj da sam u krivu. Stvar je u tome da trebamo primijetiti i poštovati taj osjećaj. Faraon je, kao ljudsko biće, sigurno imao dio sebe koji mu je iznutra uporno govorio da je Mojsije u pravu. On je to odlučio ignorirati. Ponovo i ponovo i ponovo. I u svojoj nevoljkosti da se suoči s onime za što je znao da je istina, osudio je svoj narod na još jedan dan pošasti žaba – ili možda čak krokodila.

'Istina' je skliska roba u našem zbunjujućem svijetu. Ali osjećaj onog što je istinsko nasuprot onoga što dolazi od našeg ega je nešto što možemo razlikovati. Poput faraona, kada izaberemo ego, završavamo sa pošastima. Kada izaberemo ono što je istinsko, završavamo sa B-gom. Znam što mi je draže.

Šabat šalom.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Faraon, prvi ovisnik

Iako svi mi čitamo Toru, sagu o Izlasku nitko ne razumije tako dobro kao onaj tko je upoznat s ovisnošću.

Faraon je upozoren na tešku kaznu ako ne dopusti Izraelcima da odu, no on odbacuje upozorenje. Onda započinju kazne: Nil se pretvori u krv, pa su tu pošasti kuge, žaba i ušiju. Faraon obećava da će osloboditi Izraelce, ali čim se pošast zaustavi, on ponovno odbija. To se nastavlja tokom devet kazni, i svaki puta je tu obećanje kojega se on ne drži. Tek kada svi prvorodenci pomru, faraon se predaje.

To je tako poznata stvar. "Obećavam da ću prestati," nakon čega slijedi nastavak ovisničkog ponašanja. Njegovi savjetnici mu kažu: "Zemlja propada", ali faraon se pravi da to ne čuje. Tek ga katastrofalan pad do samog dna dovodi na trag k razumu.

Gledam ljude u sinagogi koji slušaju ovu Toru i pitaju se: "Može li itko biti toliko tvrdoglav da ne prepozna kako njegovo ponašanje rezultira uništenjem?"

Mi znamo odgovor.

Toliko mnogo slušamo o različitim ovisnostima - alkoholu, drogama, kockanju, pušenju, seksu, hrani, trošenju, šopingu, internetu - da je riječ "ovisnost" gotovo izgubila značenje. Zar je svatko ovisnik?

Definicija je jednostavna. Krajnja razlika između čovjeka i životinje nije u tome da je čovjek inteligentniji, već da su životinje stvorenja koja ne mogu odabrati svoje ponašanje. One moraju činiti sve što njihova tijela od njih traže. Ne mogu odabrati što trebaju učiniti. Čovjek ima sposobnost samokontrole, moć izabrati kako će se ponašati, čak i nasuprot fizičkih nagona.

Izgubiti sposobnosti da se izabire znači izgubiti jedinstvenost da se bude ljudsko biće.

Ako osoba izgubi svoju moć izbora i njome dominiraju nagoni koje ne može kontrolirati, ona je doista ovisnik. (Iznimka je OKP - opsesivno kompulzivni poremećaj - kod kojega izgleda da je gubitak kontrole psihijatrijski poremećaj u anksioznoj ili afektivnoj skupini stanja.) Gubitak moći odabira znači gubitak jedinstvenosti čovjeka, i to čovjeka lišava ljudskog dostojanstva. Mi se ponosimo slobodom i na ropstvo gledamo kao na zlo jer ono dehumanizira osobu. I to je točno ono što se događa kada se odrekemo svoje moći odabira.

**Osoba koja je u
raljama ovisnosti
možda niti ne prepozna
što joj se događa,
a poricanje se može
nastaviti čak i kada joj
drugi na to ukažu.**

Ovisnost neizbježno počinje kriomice. Nitko ne odluči: "Ja ću postati alkoholičar" ili "Ja ću postati ovisnik o kocki". Iz nekih nepoznatih razloga, neki su ljudi podložniji ovisnostima od drugih. Određeni postupci očito aktiviraju "centar za užitek" u mozgu, koji potom traži da se čin ponovi. Osoba koja je podložna ovisnosti možda niti ne prepozna što se događa, a to poricanje može se nastaviti čak i kada joj drugi ukažu na to.

S obzirom na nemogućnost ovisnika da prepozna problem, neophodno je da osobe bliske ovisniku - supružnik, roditelji, dijete, brat i sestra - zatraže pomoć od stručnog terapeuta za ovisnosti u vezi toga što obitelj može poduzeti kako bi pomogla

ovisniku da prihvati pomoć. Iskrenom obećanju ovisnika da će se suzdržati ne može se vjerovati. Bez odgovarajuće pomoći, tijekom ovisnosti uvijek je progresivan, s razornim, a ponekad i katastrofalnim rezultatima po ovisnika i njegovu obitelj.

Ovisnici možda stvarno imaju psiholoških problema, ali oni se ne mogu učinkovito riješiti sve dok je ovisnost aktivna. Kontrola ovisnosti rijetko se postiže samo psihoterapijom. Sudjelovanje u grupi za potporu koja se sastoji od ljudi koji su uspješno prevladali svoju ovisnost, od vitalne je važnosti. Psihoterapija je vrijedan dodatak.

S obzirom na dokaze o postojanju "centra za užitek" u mozgu, razlika između tjelesne i psihičke ovisnosti je točka oko koje se spore. Alkohol, droga, hrana, kockanje i seks potiču "centar za užitek", a ponašanje može postati fizička ovisnost.

Internet je uzgojio novu ovisnost. Iako ne postoji jasna granica koliko sati tjedno predstavlja prekomjernu upotrebu, praktičan je pristup da kada nam vrijeme provedeno na internetu uskraćuje vrijeme za jelo, spavanje i zdrave obiteljske odnose, čovjek ima problem. Kod djece, prekomjerna uporaba elektroničkih igara može ozbiljno ugroziti njihov angažman u školi.

Posebno otrovna ovisnost je internetska pornografija. Muškarci i žene mogu shvatiti da im to šteti, ali ne mogu odoljeti porivu. Žene gube poštovanje prema svojim muževima, koji možda iskazuju veću strast prema slikama na internetu, nego prema njima. Uobičajena pritužba supruge glasi: "Osjećam se izdano."

Svaka ovisnost, je uvijek progresivna i općenito se ne može nadvladati samom voljom. Osoba treba potražiti terapeuta koji imaju stručno znanje u liječenju ovisnosti. ■

Rabbi David Goldwasser:

Proturječnost

"Rijeka će provrjeti žabama, popet će se i doći u tvoju kuću, u tvoju spavaću sobu, u tvoj krevet, u kuće tvojih slugu, kod tvog naroda, u tvoje peći i u tvoje naćve" (Šemot 7,28).

Talmud (*Pesah* 53b) poučava: koju su pouku Hananija, Mišael i Azarija preuzeli od žaba koje su ih nadahnule da posvete Hašemovo Ime skokom u užarenu peć? Ako su se žabe, tvrdili su, kojima nije zapovjeden *kiduš Hašem*, žrtvovala skokom u užarene peći Egipćana, koliko smo tek mi kojima je zapovjedbena posvećenje Hašemova Imena, obavezni učiniti isto.

Midraš opisuje kako je Nabukodonosor podigao veliku zlatnu statu, šezdeset lakata visoku i šest lakata široku. Ispod njezinog jezika je stavio pločicu sa *šem hameforaš* (neizrecivim imenom). Idol je povikao: "Ja sam *Hašem* vaš B-g." Dok su ljudi pjevali i svirali, Nabukodonosor je naredio svima koji su bili tamo da se poklone kipu. Onda je okupio predstavnike svih zemalja carstva i uputio ih da učine isto ili će biti bačeni u užarenu peć. Hananija, Mišael i Azarija su izabrani kao predstavnici židovskog naroda.

Njih trojica su otišli do Daniela pitati ga bi li se trebali pokloniti idolu ili pobjeći i spasiti život. Daniel im je rekao da se posavjetuju s prorokom Jehezkelom. On im je rekao da već postoji uhodana tradicija njegovog učitelja Ješajahua (*Ješajahu* 26,20): "...na kratko se skrij dok gnjev ne prođe." Trio je osjetio da će pravljenje ustupaka biti *hilul*

Hašem i ne pristajući se pokloniti idolu, pristali su na smrtnu kaznu i priklonili se *kiduš šem šamajim*. Jehezkel je zatražio *Hašema* upute.

Nabukodonosor je naredio svima koji su bili tamo da se poklone kipu. Onda je okupio predstavnike svih zemalja carstva i uputio ih da učine isto ili će biti bačeni u užarenu peć.

"*Ribono šel olam*," ushićeno će Jehezkel, "oni žele dati život za *kiduš Hašem*. Hoćeš li ih spasiti?" *Hašem* je odgovorio da im nema

spasa. Tad je Jehezkel zavapio: "Jao neprijateljima *klal Jisroela* koji su izbrisali ostatke Jehude jer nitko od njegovih nije preostao osim ove trojice." Gorko je tada plakao.

Jehezkel im je prenio *Hašemov* odgovor, a Hananija, Mišael i Azarija su objavili da su spremni dati život za posvećenje Imena Njegovog, čak i ako im nema spasa od sigurne smrti.

Kad su otišli, *Hašem* se pojavio pred Jehezkelom i obavijestio ga da će, zapravo, spasiti ta tri čovjeka. Ali ga je i upozorio da im to ne kaže kako bi im bila uvećana nagrada što su izdržali ovaj test.

Midraš nam kazuje da su anđeli Mihael i Gavriel, kad je Avraham avinu bio bačen u Nimrodovu peć, željeli biti ti koji će ga spasiti. *Hašem* je odlučio da će ga osobno on spasiti i obećao je anđelima da će u budućnosti oni spasiti troje ljudi, pa su tako oni spasili Hananiju, Mišaela i Azariju od užarene peći.

U međuvremenu je *Hašem* dao uputu Jehezkelu da oživi mrtve s ravnice Dura. Talmud prenosi (*Sanhedrin* 92b) da jednom kad je to bilo učinjeno, te kosti su ispljuskale Nabukadonosora po licu.

Zapanjeni Nabukodonosor je želio znati kakve su to kosti bile. Rečeno mu je da je to prijatelj one trojice koju je bacio u peć oživio mrtve s ravnice Dura.

Nabukodonosor je počeo pjevati pohvalnicu *Hašemu*, a onda je, kaže

(nastavak s 24. stranice) **Rabbi Dovid Goldwasser: Proturječnost**

nam Talmud, došao jedan anđeo i udario ga kako njegov hvalospjev ne bi nadmašio psalme koje je sastavio *David Hameleh*.

Nabukodonosor je ostao zadivljen kad je saznao za Hananijino, Mišaelovo i Azarijino čudesno spasenje. Kad su narodi svijeta vidjeli da su se ova trojica iz peći pojavili neozlijeđeni, izudarali su one koji su se predali i poklonili statui, uzvikujući: "Takvog B-ga imate, a klanjate se nekakvom idolu!" Oni koji su zgriješili, odmah su priznali: "Pravednost pripada tebi, *Hašem*, a mi smo posramljeni."

Onda je Daniel zatražio od Nabukodonosora dopuštenje da poljubi usta statue, na što je kralj pristao. Kad joj se približio, Daniel je obvezao statuu da ne oskrnavi *Hašemovo* Ime i zapovjedio joj da ispusti *šem hameforaš* smješten u njezina usta. Zatim je poljubio usta i izvadio pločicu na kojoj je bilo napisano *Hašemovo* sveto ime. Kad je narod opet počeo pjevati, statua je ostala njezima. Odmah su narodi svijeta shvatili da se dogodilo čudo, pa su statuu razmrskali u tisuće komada od kojih su izradili zvona i ukrase za pse. Onda bi im se obraćali govoreći: "Gledajte kome smo se klanjali."

HaGaon rabin Ovadia Josef napominje da žabama nije izričito određeno hoće li zaposjesti krevete Egipćana ili njihove peći. Svaka žaba je, dakle, mogla izabrati da skoči negdje drugdje, a ne u peć jer je svako živo biće dužno čuvati svoj život. Ipak, svaka je željela posvetiti

Hašemovo Ime i svaka je stala u red da se baci u peć. Isto tako su se Hananija, Mišael i Azarija mogli odlučiti za bijeg i prepustiti drugoj trojici pojedinaca posvećivanje B-žjeg Imena, pa ipak su odabrali da sami budu *mekadeš šem šamamajim*.

**Svi su osjetili nadahnuće
i utjehu kad su shvatili da
zapravo imaju povlasticu u
te mračne dane obogatiti
micvu kiduša s vinom.**

Kiduš Hašem dolazi u brojnim oblicima. Grupa Židova, a među njima i rav iz Poteka, bježala je i trčala šumom u noći Šavuota. Rav je pronašao malo vina koje je sačuvao za *Jom tov kiduš*. Svi su osjetili nadahnuće i utjehu kad su shvatili da

zapravo imaju povlasticu u te mračne dane obogatiti *micvu kiduša* s vinom. Rav je rekao *kiduš* i nakon toga blagoslov *šehehjanu*. Jedan od bjegunaca je upitao rava: "U ovako teška vremena kad je toliko mnogo tame u svijetu, nije li pošteno zahvaliti *Hašemu* što nas je doveo do ovog trenutka?" Rav je pažljivo slušao, a zatim gotovo čitav sat odgovarao. Potvrdio je da su svi mnogo propatili od početka rata. Također je istaknuo da je ruka Providnosti stalno bila prisutna. Istaknuo je da se, u stvari, njegova vjera nije smanjila, nego postala snažnija tijekom ovih teških vremena. "Za to," rekao je rav "moram zahvaliti *Hašemu* koji nas je doveo do ove točke. Kad vidim da moja *emuna* i dalje raste, to je nešto što mogu blagosloviti."■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi YY Jacobson:

Prva zapovijed: Pronađi hrabrosti da ozdraviš

"Pusti moj narod da ide!" No, mogu li oni sami sebe pustiti?

Tri dječaka – Trojica dječaka se na školskom igralištu hvale svojim očevima. Prvi kaže: "Moj tata trči najbrže. On može odapeti strijelu pa potrčati, i kažem vam, stići će tamo prije strijele." Drugi kaže: "Ha! To ti je brzina? Moj je tata lovac. On ispalio metak iz puške i stigne tamo prije metka." Treći sluša ovu dvojicu i odmahuje glavom. Zatim kaže: "Vas dvojica nemate pojma što je brzina. Moj je tata državni službenik. Posao mu završava u 16:30, a on je kod kuće već u 15:45!"

Prva zapovijed – Biblijska priča o Izlasku Židova iz Egipta jedna je od najinspirativnijih priča za sve potlačene, porobljene i ponižene kroz povijest. Od Američke revolucije, preko robova američkog Juga, do govora Martina Luthera Kinga "Neka sloboda odzvanja", narativ Izlaska ulijevao je bezbrojnim ljudi hrabrost da se nadaju boljoj budućnosti i da rade na njoj. Mošeov prvi posjet faraonu u kojem je zahtijevao slobodu za svoj narod donio je samo još više bijede hebrejskim robovima; egipatski je vladar pojačao njihove muke. Hebreji više nisu htjeli slušati obećanje o izbavljenju. Obratimo sada pozornost na ovaj naizgled čudan stih u Izlasku, u parši Va'eira:

Pa je B-g govorio Mošeu i Aronu, i zapovjedio im za sinove Izraelove i za faraona kralja egipatskoga, da puste sinove Izraelove iz zemlje egipatske. B-g Mošeu daje dvije naredbe: Zapovjedi Izraelskom narodu, a zatim zapovjedi kralju faraonu. Međutim, stih je dvosmislen: Što je B-g zapovjedio Mošeu da pouči narod? Poruka za faraona je jasna: Pusti sinove Izraelove iz Egipta. Ali što to Moše tre-

ba zapovjediti samom narodu?

Jeruzalemski Talmud kaže nešto vrlo zagonetno: B-g je naložio Mošeu da Židovskom narodu zapovjedi zakone o oslobađanju robova. Talmud govori o zakonima zabilježenima kasnije u Knjizi Izlaska: Ako Židov proda sebe u ropstvo, vlasnik ga mora osloboditi nakon šest godina. Zabranjeno mu je držati roba dulje. To je bio zakon koji je Moše trebao iznijeti Izraelcima dok su bili u egipatskom ropstvu.

Polazište za komentar – Talmud zasniva ovo novo i naizgled neutemeljeno tumačenje na fascinantnom narativu u Knjizi Jeremijinoj: *Tada dođe Jeremiji riječ Vječnoga govoreći: Ovako govori Vječni, B-g Izraelov: Ja sam sklopio savez s ocima vašim u dan kad ih izvedoh iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva, govoreći: "Na kraju sedam godina neka svaki od vas pusti na slobodu brata svoga Židova koji mu se prodao i šest godina kao rob služio, pustiće ga da slobodan ode od vas."*

Pitanje je, gdje nalazimo savez koji je B-g sklopio sa Židovskim narodom kada su napustili Egipat da oslobode svoje robove? U briljantnoj interpretaciji, Talmud sugerira da je to značenje gore navedenog zagonetnog stiha: "B-g je govorio Mošeu i Aronu, i zapovjedio im za sinove Izraelove i za faraona egipatskoga kralja, da puste sinove Izraelove iz zemlje egipatske." Zapovijed sinovima Izraelovim bila je da oslobode svoje robove.

No, ovo se čini kao okrutna šala. Djeca Izraelova u ovom su trenutku i sama bila slomljeni i mučeni robovi, podvrgnuti genocidnom despotu i tiranskom režimu, trpeći užasne torture. Pa ipak, u ovom trenutku,

B-g želi da im Moše zapovjedi o zakonima relevantnim za aristokrata, feudalnog gospodara, robovlasnika?!

Štoviše, kako Tora kaže: *"I zapovjedi im B-g za sinove Izraelove i za faraona kralja egipatskoga, da puste sinove Izraelove iz zemlje egipatske."* Čini se da su dvije upute – ona Izraelcima i ona egipatskom kralju – povezane. I štoviše: zapovijed Izraelcima prethodila je zapovijedi faraonu. Ali kakve veze ima zapovijed Židovskom narodu da će jednog dana osloboditi svoje robove sa zadaćom za faraona da oslobodi Hebreje iz ropstva?

Tko je slobodan?

Odgovor na ovo pitanje je izrazito jednostavan i dirljiv, i od vitalne je važnosti za razumijevanje slobode u judaizmu.

Prije nego što faraon može osloboditi Židovske robove, oni moraju biti spremni postati slobodni. Možete izvesti čovjeka iz ropstva, ali možda će biti teže izvesti ropstvo iz čovjeka. Izvana možete biti slobodni; iznutra još uvijek možete biti porobljeni.

Koji je prvi i najvažniji simptom vlastite slobode? Da naučite davati slobodu drugima.

Diktator, onaj koji sve mora držati pod kontrolom ili nasilni supružnik ili roditelj ne zna kako drugima dati slobodu. On ili ona osjeća se prisiljenim ugrurati druge u kalup koji je stvorio za njih. Osjeća se nelagodno u vlastitoj koži, boji se da će ga netko zasjeniti, razotkriti njegove slabosti, uzurpirati njegov položaj ili učiniti da se osjeća suvišnim na ovom svijetu. Izvana pokušava iz-

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Onaj koji te izvodi

HaMoci – blagoslov za kruh

U pravilu, većina blagoslova koji se kažu nad hranom govore o B-gu kao Stvoritelju. Na primjer, kažemo: בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ ("Stvoritelju plodova drveća"), בּוֹרֵא פְּרִי הָאָדָמָה ("Stvoritelju plodova zemlje"), בּוֹרֵא פְּרִי הַנֶּפֶץ ("Stvoritelju plodova vinove loze").

Ali blagoslov za kruh ne slijedi ovaj obrazac. Prije nego što objedujemo kruh, mi kažemo HaMoci – הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ – "Onaj koji izvodi kruh iz zemlje." Zašto ne prepoznamo B-ga kao "Stvoritelja kruha", slijedeći formulaciju drugih blagoslova?

Vrlo je značajno da formulacija blagoslova HaMoci odražava jezik koji je B-g koristio u svojoj objavi Mošeu:

"Znat ćeš da sam ja Vječni, B-g vaš, koji vas izvodim (HaMoci) iz egipatskog ropstva." (Izlazak 6:7)

Postoji li neka veza između kruha i Izlaska iz Egipta?

Posebna uloga kruha

Zemlja sadrži obilje hranjivih tvari i elemenata, i kroz različite procese,

kako prirodne tako i one koje je stvorio čovjek, ti se elementi pretvaraju u hranu prikladnu za ljudsku prehranu. Međutim, kada je riječ o hrani koja nije značajna za ljudski život, teško je znati jesu li hranjive tvari i elementi postigli svoju krajnju svrhu time što su postali hrana. Zapravo, korist od njih je započela još dok su bili u zemlji, i ne možemo sa sigurnošću ustvrditi da su sada, u formi voća ili povrća, vitalniji za funkcioniranje svijeta.

S druge strane, kruh je osnovna životna namirnica. On je neophodan za naš fizički i mentalni razvoj. Kao što Talmud kaže, "Dijete ne zna poimence pozvati 'Oče' i 'Majko' dok ne okusi žito" (Berahot 40b). Ovo naglašava važnost kruha u održavanju života, izdvajajući ga od druge hrane. Sastojci koji se koriste za izradu kruha dobili su značajnu ulogu koju nisu imali dok su se još nalazili u zemlji.

Riječi blagoslova HaMoci – "Onaj koji izvodi kruh iz zemlje" – odražavaju ovaj aspekt kruha. Čin "izvođenja" skreće našu pozornost na dvije faze: početno stanje sastojaka

u zemlji i njihovo konačno stanje kao kruha, prikladnog za ljudsku prehranu. Drugi blagoslovi usredotočuju se na izvorno stvaranje voća i povrća. HaMoci, s druge strane, naglašava vrijednost koju su ti sastojci stekli izlazeći iz zemlje i postajanjem kruhom koji održava život.

Kakve to veze ima s Izlaskom iz Egipta?

Sastojci koji se koriste za izradu kruha u početku su bili dijelom cjelokupnog okoliša – Zemlje – a zatim su bili odvojeni za svoju posebnu funkciju. Tako je i židovski narod započeo kao dio čovječanstva. Njihov jedinstveni karakter i svetost otkrili su se kada ih je B-g izveo iz Egipta. "Ja sam Vječni, B-g vaš, koji vas izvodim iz egipatskog ropstva."

Poput blagoslova nad kruhom, B-žja izjava naglašava dvije suprotstavljene osobine: povezanost židovskog naroda s ostatkom svijeta; i njihovo odvajanje od njega, radi njihove jedinstvene zadaće. ■

(Prilagođeno iz Olat Re'iyah sv. II, str. 286)

(nastavak s 26. stranice) **Rabbi YY Jacobson Prva zapovijed: Pronađi hrabrosti da ozdraviš**

gledati moćno, ali iznutra njegova je moć simptom unutarnje bijede, nesigurnosti i zatočenosti.

Kada živim u stanju aktivne traume, moji odnosi i emocije vođeni su i oblikovani tom traumom – potrebom da preživim u zastrašujućem i nesigurnom svijetu. Kako se mogu odreći kontrole? Kako mogu slaviti različitost? Kako se uopće mogu povezati s nekim na istinski i autentičan način kada sam morao zaklju-

čiti svoje srce da bih preživio?

Jednostavno nisam u stanju istinski slaviti život i individualnost druge osobe, jer u svakom trenutku očajnički trebam emocionalnog kisika; sve o čemu mogu razmišljati je kako ostati zaštićen u svijetu koji je opasan.

Tko je moćan? Onaj tko osnažuje. Tko je slobodan? Onaj tko može osloboditi druge. Tko je vođa? Onaj tko stvara druge vođe.

"Gotovo svi ljudi mogu podnijeti nedaće, ali ako želite testirati čovjekov karakter, dajte mu moć", rekao je Abraham Lincoln. Zapitajte se, znate li kako odati počast uspjesima vaših voljenih i vaših članova? Potičete li ih da rašire krila i maksimalno iskoriste svoj potencijal? Možete li dopustiti drugima da zabljesnu?

Faraon vas može fizički osloboditi. Ali nekadašnji robovi mogu postati

nastavak na stranici 29

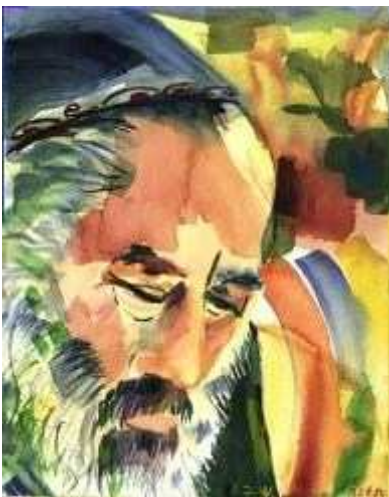

Rabbi Shlomo Carlebach:

B-žje sluge

Rebe Nahman postavlja pitanje: Jesmo li mi B-žje sluge ili sluge ljudi? Ne postoji ništa između. Svatko je nečiji sluga. Jeste li vi B-žji sluga? Ako jeste, onda ste najslobodnija osoba na svijetu jer vi točno znate što je istina. Ako doista znate što je ispravno onda ne slušate nikoga, vama je ispravno samo ono što vam vaša duša kaže. Gemara kaže da je najslobodniji čovjek onaj koji je B-žji sluga. Ako ste sluga čovjeka onda ste rob. Ako ste B-žji sluga, vi ste potpuno slobodni, uistinu, stvarno slobodni.

Rebe Nahman kaže: Što to znači biti u izgnanstvu? Biti u izgnanstvu znači znati sve, ali ne znati to jasno. A biti slobodan znači da vam to jasno sja, da to uistinu jasno sja.

Bankar iz Odese

U Odesi je živio neki *jid* (Židov), bankar. Bio je pomalo religiozan, onako kako su asimilirani Židovi živjeli u to vrijeme. Imao je banku, i bio je vrlo bogat, ali je slabo bio povezan s *jidiškajtom* (Židovstvom).

Jednog dana mu je njegov knjigo-

vođa donio sve knjigovodstvene knjige. On je pogledao u knjige i primijetio jednu stvar: Ako ne budem imao dva miliona rubalja za četiri dana, bankrotirao sam.

Znate li što danas ljudi rade kad bankrotiraju? Prva je stvar da odu u Švicarsku i pošalju pismo svim ljudima kojima su dužni novce: "Volio bih da ste ovdje... Da ste bar ovdje". Što znači danas proglasiti bankrot? To je smicalica. Vi proglasite bankrot i nikada ne vratite ljudima dug. U to vrijeme u Rusiji ako ste bankrotirali, bili ste na sljedećem vlaku za Sibir. Teška, teška situacija.

Zato je njemu bilo jasno: "Prva stvar koju ću napraviti ako ne mogu dobiti dva miliona rubalja je da ću počiniti samoubojstvo. Ja ne želim trpjeti u Sibiru, i ne mogu prolaziti kroz tu cijelu situaciju."

Tako je on otišao u ljekarnu i kupio si neke vrlo jake lijekove, otrov. Ali onda je pomislio: "Gdje ću počiniti samoubojstvo? Kod kuće? Imam malu djecu. Ne želim to učiniti тамо." I onda je odlučio, "Napravit ću to u *šulu* (sinagogi)."

Otišao je u *šul*. Poznato vam je da danas *šul* ima *sidurim* (molitvenike). U ono vrijeme *šul* je također imao *sforim* (svete knjige), no to su bile *mamaš Šasim* (knjige Talmuda). Stavio je otrov ispod *sefera* na najvišoj polici. Čekao je četiri dana. Pokušao je sve moguće. *Mamaš* (uistinu), mislio je da ima dobar kredibilitet, ali nije dobio niti jedan peni. Četvrte noći mu je bilo jasno, "Sutra ujutro će otkriti da sam bankrotirao i ja ću počiniti samoubojstvo."

Otišao je u *šul*. U to vrijeme, prije otprilike sto pedeset godina nije bilo električnog svijetla, nego samo male svijeće. Stavio je svijeću na stol i ispružio ruku da dohvati otrov. Drhtao je tako jako da je dosta knjiga popadalo po podu. Ugledao je stranicu u knjizi Rebe Nahmana, Likutei Moharan (prvo izdanje u kojem postoji cijela stranica) koja govori, "Rebe Nahman kaže: *Jiden* (Židovi), nemojte nikada odustati, nemojte se predati".

Dakle, bilo je *mamaš* (zaista) jasno; kakva li je to poruka prije nego što namjeravate počiniti samoubojstvo! Pa, znate li što je on učinio? Uzeo je taj *sefer* (knjigu), stavio svijeću na stol i samo gledao u tu stranicu čitave noći. Rekao je "*Ribono Šel Olam* (Gospodaru svijeta), nemoj me razočarati. Ja neću počiniti samoubojstvo noćas, pa te molim da se sutra dogodi čudo."

Ukratko, tijekom pet dana, svakog dana kada je bio u uredu, svaki puta kada bi netko pokucao na vrata, on je bio siguran da je to policija. Ali ništa se nije dogodilo. Tijekom pet noći, svaku je noć sjedio u *šulu* i cijele noći gledao u tu stranicu.

Petog dan dobio je pismo od banke u Amsterdamu, u kojem su mu napisali, "Molimo vas, tisuću vas puta molimo, oprostite nam. Prije deset godina smo od vas uzeli zajam u iznosu od dva miliona rubalja. Potpuno smo zaboravili na to i upravo smo u svojim knjigama otkrili da vam novac nikada nismo vratili. Sada vam ga šaljemo." *Gevalt!* (Čudo!).

(nastavak s 28. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: B-žje sluge**

Tako je te noći on otišao u *beis medraš* (mjesto gdje se uči) i ponovo uzeo knjigu. Onda je pomislio, "Ja čak niti ne znam tko je napisao ovu knjigu." Tada je ugledao: *Heilege* (sveti) Rebe Nahman, unuk Bal Šem Tova. I tada je otvorio knjigu. Dobro

je znao hebrejski. Otvorio je knjigu na prvom učenju Tore, *Ašrei Temimei Dereh*. Morate uložiti svoj *koah* (snagu) u *davenanje* (molitvu). Pomislio je, "Oh, kako je ovo lijepo, koliko je samo to lijepo."

To je bila prva noć da se malo opustio i zaspao je nad knjigom. U snu je ugledao mladog čovjeka, otprilike trideset pet ili trideset šest godina starosti, koji mu je rekao. "Želim da znaš da je moje ime Nahman iz Bresleva, i ja sam taj koji je napisao ovu knjigu."

Rebe Nahman *nebeh* (neka bismo svi dugo poživjeli) umro je kada mu je bilo trideset i devet godina. Rebe Nahman nije imao dugu bradu, imao je malu bradicu i *pejos* (uvojke sa strane). *Heilege* Rishner također nije imao dugu bradu: imao je bradicu i duge *pejos*.

I znate što, prije nego što je Rabi Nahman umro, povikao je iz sve snage, "*Yidden, nisht kin miyaesh*, ne odustajte, ne predajte se."

I u snu mu je Rabi Nahman rekao, "Želim da znaš, prije nego što sam napustio svijet, kada sam povikao '*Yidden*, ne odustajte, ne predajte se', mislio sam na tebe." Nevjerojatno.

U svom snu bankar je rekao, "Pa što bih ja sada trebao napraviti?"

Rebe Nahman je odgovorio, "Reći ću ti što trebaš sada napraviti: Želim da prodaš svoju banku. Imaš dovoljno novca da živiš u Erec Jisraelu (Izraelu). Želim da odeš u Erec Jisrael, i želim da daš tiskati moju knjigu u Erec Jisraelu."

Želim vam reći, kako biste znali, da sam u Jerušalajimu sreo jednog starog Breslover hasida kojem je bilo blizu stotinu godina i on je bio *talmid* (student) ovog Židovskog bankara. Nevjerojatno. On je bio prvi koji je tiskao Likutei Moharan u Erec Jisraelu. A on je bio *talmid* tog *Jida*. Ja sam ga sreo u *beis medrašu* u Jerušalajimu.■

Prevela Tamar Buchwald

(nastavak s 27. stranice) **Rabbi YY Jacobson Prva zapovijed: Pronađi hrabrosti da ozdraviš**

sadašnji tirani. Ljudi koji su bili zlostavljani ponekad i sami postanu zlostavljači. To je ono što oni znaju o životu; to je paradigma s kojom su odrasli. Odrasli su u zlostavljanju i ropstvu, pa nastavljaju taj ciklus s drugima. Prva *micva* koju su Židovi trebali čuti od Mošea prije nego što je on uopće mogao otići faraonu da ih oslobodi bila je: Jednog dana vi ćete biti slobodni. Zapamtite da je sloboda dar; koristite je da oslobodite druge.

Kako se ispostavilo, ovo je izvan-

redan talmudski uvid. Prva zapovijed ikada dana židovskom narodu bila je: Nemojte dopustiti da vas definira ono što su vam Egipćani učinili. Pronađite iskru slobode, unutar njega B-žansku jezgru, koju nijedna trauma ne može okaljati ili paralizirati; taj je dio ostao slobodan i rado će ga podijeliti s drugima.

Iz mog osobnog života, ovaj sam tjedan prisustvovao *šivi* Avrumija Schapira, Reb Avrahama Yehoshue Heschela (sina Noralerskog Reba iz Bnei Braka), koji je iznenada premi-

nuo prošlog petka navečer u svom domu u Boro Parku, u dobi od 61 godine. Razgovarajući s njegovom suprugom, Shoshi, i njihovom divnom djecom, mogao sam iznutra osjetiti sliku osobe koju sam poznao mnogo godina. Nekoga tko crpi snagu iz osnaživanja drugih; osobu koja bi oživjela donoseći život, radost i ispunjenje drugima. On je proniknuo u tajnu slobode i slavljenja – prepuštanja i uživanja u tuđem smijehu.■

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: NOAH

Paraša VaEra signalizira drugi tjedan novog razdoblja duhovnog rada - ŠoVaVIM, početnim slovima naziva šest *parašot* koje opisuju egzodus. Tijekom ovih šest tjedana, dok čitamo o Izlasku, imamo sjajnu priliku da sebe dovedemo na više i darežljivije mjesto. Ovi tjedni nisu lagani. Skrivena bol, konflikti i stres imaju tendenciju da isplivaju na površinu. Moramo biti strpljivi i hrabri. Želimo vam svima uspjeha!

Prošli tjedan saznali smo o borbi između naše duše (Djece Izraelove) i našeg tijela (Egipta) koja neprekidno traje. Sznali smo da nam je tijekom šest tjedana u kojima čitamo iz Knjige Izlaska, svake godine, dana prilika da se oslobodimo okova i robovanja našem tijelu (Egiptu). To se vrijeme naziva *šovavim* (prema prvim slovima prvih šest *parašot* knjige Izlaska). U ovo posebno vrijeme nebesa se otvaraju i dopuštaju nam da ponovo proživimo djetinjstvo, odrastanje i sazrijevanje kako bismo postigli svoj vlastiti Izlazak i dosegli istinsku slobodu (naše vlastito otkrivenje s gore Sinaj).

Prošlotjedno čitanje odjeljka *Šemot* (Izlazak) završava objavom rata tijelu kada Mojsije zahtijeva od Faraona "Pusti moj narod da ide". Međutim, Faraon se ne predaje samo tako, pa Izraelcima otežava život. Jednako tako, kada mi pokušamo prevladati loše navike svoga tijela, onog trenutka kada donesemo od-

luku da se oslobodimo toga, počinju se gomilati poteškoće sve dok ne poklekne.

U toj točki započinje naša *paraša*: "I B-g (Elokim) progovori Mojsiju i reče mu: Ja sam VJEČNI (JHV" ^H, יהוה Tetragram)". Tko je stvarno govorio Mojsiju? Zohar nas uči da Stvoritelj ima nekoliko imena i svako od njih u sebi sadrži različitu silu, dok mi utvrđujemo koja će se otkriti: je li to sila Suda – Elokim, ili sila Milosti – JH-VH (Tetragram).

U slijedećem odlomku je rečeno: "i Ja sam se ukazao Abrahamu, Izaku, i Jakovu, kao B-g Svemogućí, ali po Svom imenu JH-VH Ja se njima nisam otkrio". Zohar opisuje proces i priliku kroz koje prolazimo, u ovo doba godine kako bismo postigli stanje nadmoći uma nad materijom i Milosti nad Sudom. Priča o deset pošasti (sedam od njih nalaze se u našoj *paraši*) simbolizira ispravak (*tikun*) deset sila Stvaranja ("S deset B-žan-skih kazivanja svijet je stvoren" – *Pirke Avot* 5,1). Ovaj *tikun* ponovno

uspostavlja našu vezu s deset *sefirot* Drveta Života, tajnu slobode od anđela smrti.

Tora nas uči kako da budemo slobodni, da svladamo svoje "robovanje", kako bismo sami mogli upravljati svojom sudbinom, jer svi smo mi stvoreni na B-žu sliku. Mi moramo biti u stanju preobraziti svoju tamu (naš Egipt) u Svjetlo i sebe osloboditi svojih loših navika i ograničenja svojega tijela.

Da bismo to učinili mi se moramo prisjetiti i očima svog uma vidjeti (*VaEra*) da "B-g je VJEČNI" (ה' הוא), a to znači da je svaka Tama zapravo zastrta Svjetlost. Sloboda znači sposobnost da se na sve gleda kao na milost, ljubav i suosjećanje. Kada shvatimo da imamo snage da to sagledamo na taj način i onda da učinimo da tako i bude, mi iz B-žjeg imena možemo u svaki vid svoga života povući viziju, silu, blagoslove, čuda, itd. ■

Biseri hasidske mudrosti

Čudan učenik

Rebe Avraham Jošua Hešel iz Apta ispričao je jednom svojim učenicima ovu zgodu.

Kako je to bio običaj kad bi hasid ulazio u sobu svog učitelja, i ovaj mu je prije dola-ska uručio ceduljicu koja je sadržavala molbu, njegovo ime i ime majke. Na njegovoj je ceduljici bila zapisana samo jedna rečenica:

"Jichak Meir, sin Haje Sare – za bogobožnost i izlječenje duše."

Rebe iz Apta je bacio pogled na ceduljicu, pa onda pogledao još jednom... i još jednom. Duboko se zamislio i onda promrmeljao sebi u bradu: "Čudo nad čudesima! Ovo kao da je ceduljica koju je napisao neki svetac! Ovaj čovjek ne moli za zdravlje, novac, za lagodan život, već za bogobožnost i izlječenje duše. Ne znam koliko vremena je već prošlo a da nisam vidio ovako sveti komadić papira." ■

Svaka emocija zasjeni um, a kada je snažna poput boli, može nas potpuno obuzeti i izobličiti našu sliku o sebi i svijetu. Emocije su same po sebi paradoksalne: one su prirodni osjećaji, a opet, djeluju tako da vidimo stvari na neprirodan način. Uvažavanje ovog paradoksa ključno je u razrješavanju misterije boli i patnje. Neki ljudi pokušavaju objasniti emocije. Neki vjernici pokušavaju umanjiti bol objašnjenjem da je upravo to ono što B-g želi od nas. Drugi koriste bol kao izgovor da bi opravdali svoju gorčinu ili prijetvorno ponašanje.

Ali nikakvo objašnjenje nije zadovoljavajuće. I najveći mislilac, nepokolebljivi vjernik, nepopravljivi skeptik – kada pati, tapka u mraku, tražeći odgovore. Osoba koja pati ne da se ni s kim usporediti. Zbog boli je povlaštena da može propitkivati i izazivati B-ga, ili ostati u tišini dozvolivši da joj bol prožme čitavo biće. Kada oni koji nikada nisu patili pokušaju objasniti tuđu bol – ili, što je druga krajnost, unatoč B-gu koji ne odgovara, propitkuju vjeru onoga koji pati – postaju vulgarni i arogantni.

Kada u bolnim trenucima preispitujemo B-ga, mi moramo istovremeno ispitati s kojom namjerom to činimo. Jesu li ta pitanja posljedica ljutnje? Koristimo li bol da bi opravdali naš odgovor? Bez obzira koliko teško to bilo, moramo učiniti sve da ne dozvolimo emocijama da nas prevladaju; moramo zapamtiti da je bol odstupanje, a ne pravilo. I zato ne smijemo dozvoliti razmišljanjima i dilemama, koje se javljaju kao odgovor na bol, da postanu nova norma. ■

~ R. Menachem Mendel Schneerson

Kad izvadim dušu

da bih je oprao i očistio,
ona izgubi puno krvi. ■

~ R. Simha Bunam iz Pšishe

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Alan Morinis

Program musara

Nil i Honda

Kome točno bismo trebali biti zahvalni? U Tori, kada Mojsije dovodi pošasti na Egipat, on nije taj koji inicira pretvaranje rijeke Nila u krv, i izlazak žaba iz rijeke. Te pošasti priziva njegov brat Aron. Srednjovjekovni komentator Raši objašnjava da je rijeka zaštitila Mojsija kad je bio novorođenče, te on stoga nije mogao pokrenuti pošast protiv nje. B-g je Mojsija podučio važnoj pouci o zahvalnosti: Možemo gajiti zahvalnost čak i prema neživim stvarima.

Kad god bi rabin Menachem Mendel, Kotzker Rebe, mijenjao par istrošenih cipela, on bi stare cipele pažljivo umotao u novine prije nego što bi ih odložio u smeće i rekao. "Kako mogu samo tako baciti tako fini par cipela koje su me toliko dobro služile svih prošlih godina!?" (I ja sam se isto tako osjećao kada sam se riješio Honde iz 1984. koja me 18 godina tako pouzdano prevozila.)

Učitelj musara, rabi Eliyahu Lopian (1872-1970), jednom je nakon molitava razgovarao s učenikom i u isto vrijeme slagao svoj *talis*. *Talis* je bio velik, pa ga je morao staviti na klupu kako bi ga složio. Nakon što je završio slaganje, Reb Elyah je primijetio da je klupa bila prašnjava, pa je otišao po ručnik da je obriše. Učenik s kojim je razgovarao shvatio je što Reb Elyah radi, pa je otrčao da mu donese ručnik. Reb Elyah ga je primio za ruku. "Ne! Ne! To moram sam počistiti, jer moram pokazati svoju zahvalnost klupi na kojoj sam slagao svoj *talis*."

Tko je Židov?

Ako nam ovi uzori kažu da možemo biti zahvalni rijekama, cipelama, automobilima i klupama, koje nam ne pomažu svojom voljom, koliko više bismo trebali biti zahvalni ljudskim bićima koja imaju slobodnu volju i koja nam pomažu svojevoljno zbog dobrote svojih srdaca. Ili tajanstvenom Izvoru od kojeg nam dolazi naš život.

Kada je Lea, žena praoca Jakova, dobila svoje četvrto dijete, nazvala ga je "Jehuda," što znači "ja sam zahvalna," kako bi ono odražavalo njenu zahvalnost B-gu jer joj je darovao još jednog sina. Jehuda je izvor imena Židovskog naroda (*Jehudim*), i pokazuje izravnu vezu između judaizma i zahvalnosti. Li stanje Židovskog molitvenika pokazuje nam da se on prvenstveno bavi iskazivanjem zahvalnosti.

Zahvalnost otvara srce, i ona zbog toga daje rafiniranu orijentaciju podjednako neživoj, ljudskoj i b-žanskoj dimenziji svijeta.

Grafikon ove osobine izgleda ovako:

nezahvalnost	priznavanje	zahvalnost	ulizivanje

Radionica – Praktični dio

Ovaj tjedan zadaća vam je prakticirati *hakarat ha'tov*, što znači da trebate učiniti nešto što će vas navesti da prepoznate dobro u svom životu. Kako je lako otkriti nešto što nedostaje ili što je pogrešno u nekoj situaciji, a potrebna je vježba da bi se uvidjelo da je čaša barem dopola puna, ako ne i punija.

Slijedeći stvarni scenarij opisao mi je jedan moj učenik:

Moja trinaestogodišnja kći ima problema s nesanicom/tjeskobom, i prošle sam noći s njom proveo četiri sata, od 10 uvečer do 2 ujutro. Oko jedan sat ujutro počeo sam se ljutiti, i to sam joj rekao. Postao sam svjestan da mi srce kuca sve brže i da mi se ljutnja nakuplja. Tada mi se na umu pojavila misao o "zahvalnosti", te sam se upitao: "Što mogu pronaći na čemu ću biti zahvalan u situaciji u kojoj se nalazim?"

Gotovo istog trenutka srce mi se smekšalo kada sam pomislio na svoju kćer, svjestan da ona nije demonsko dijete koje me drži budnim, već moja draga, slatka curica. Bio sam sretan i zahvalan što mogu biti s njom u mračnoj i hladnoj noći, i biti uz nju da joj pomognem dok se muči.

To je ono do čega i vi želite doći. Želite biti u stanju otkriti dobro gdje god se nalazili, čak i usred teške situacije.

To se neće dogoditi samo zbog toga što ovdje o tome raspravljamo. Uči-

telji musara su bili vrlo pronicljivi prepoznajući da u

teškim okolnostima, sve što smo naučili i sva uvjerenja koja imamo, ispare kroz prozor. Tek vježbom, prakticiranjem, mi stječemo sredstva koja nas čine spremnima da se suočimo s životnim ispitima na nove načine.

Postoji u Talmudu osoba čije ime je Nahum Iš Gamzu. Njegovo se ime može prevesti kao "utjehu dobija osoba koja kaže 'i ovo'". Kada čitate priče rečene o njemu, značenje njegovog imena postane vam potpuno jasno. Kakva ga god užasna stvar

(nastavak s 32. stranice) **Alan Morinis Program musara**

zadesila u životu – a Talmud vrlo zorno navodi njegove nesreće – ili koliko god nesiguran bio u ono što ga vreba iza ugla, Nahum Iš Gamzu uvijek je svom životu odgovarao na isti način: "Gam zu le'tova," rekao bi. "I ovo je na dobro." Toliki je bio njegov osjećaj zahvalnosti.

Vaš je prvi zadatak da zapamtite frazu "gam zu le'tova" – i ovo je na dobro. Ponovite si to nekoliko puta. "Gam zu le'tova." "I ovo je na dobro." Jeste li?

Sada ovu frazu imate čvrsto urezanu u svom umu. Ali, hoće li biti tamo i sutra kada se nađete u prometnom čepu ili kad vam iz ruke ispadne stara obiteljska vaza? Da biste osigurali da vam ovo oruđe bude tamo kada vam ustreba, vaša je vježba da slijedećeg tjedna svakog jutra ponavljate ovu frazu. Vi možda već vršite Židovsku praksu da kada se ujutro probudite izgovorite *Mode ani*, molitvu koja iskazuje zahvalnost. No čak i onda, ponovite si *gam zu le'tova*. Ponovite je tiho, ili na glas, ili je čak zapjevajte sebi (čak i u kupaonici, kao što mi je jedan učenik rekao da je on činio.) Ili si to možete postaviti kao sliku na svom kompjuteru. Poanta je da si omogućite višestruko izlaganje ovoj frazi i onome što ona znači kada započnete dan.

Kada *gam zu le'tova* postane čvrsto utisnuto u vašem umu, ono će biti spremno kada se dogodi nešto što naizgled ide protiv vaših očekivanja i htijenja. Nećete se morati sjetiti da vam ta fraza dođe na um. Negdje iz dubine, iskočiti će podsjetnik da je "i ovo na dobro", i situacija s kojom se suočavate odjednom će izgledati drugačije. Nastojte zapamtiti tu frazu i izgovarati je svakoga jutra tokom tjedan dana, pa sami prosudite.

Vaš Dnevnik svođenja računa s du-

šom čeka da u njega zapišete ono što ste proživjeli.

Za posebno priznanje

Ako se smatrate hrabrima i imate malo dodatnog vremena, evo vježbe zahvalnosti o kojoj govori rabin Noah Weinberg u svojem nizu predavanja "48 puteva do mudrosti":

Provedite sat vremena zapisujući sve na čemu ste zahvalni.

Većini ljudi olovka leti prvih 15 minuta. Slijedećih 15 minuta olovka već ide sporije. Narednih 15 minuta još je teže, ali uspjete ako upotrijebiti svoje obrve i čarape...

Posljednjih 15 minuta prava je muka.

Jednom kada dovršite listu, dopunjavajte je jednim novim blagoslovom svakoga dana.

Moć ove vježbe je očigledna: Morate biti svjesni svih blagoslova koje već imate, kako biste mogli cijeniti novi blagoslov koji vam se pojavi.

Slijedite tu putanju i radite na tome svakodnevno. Vaša će se zahvalnost nastaviti uvećavati, stvarajući čvrsti temelj za život prožet srećom.

Vođeno predočavanje

Dok se nalazite u tihom trenutku samoispitivanja, uzmite u svoju ruku keks i pročitajte:

Zamisli zemljoradnika kako ore polje od jutra do mraka. Slijedećeg dana on ustane u zoru i sije sjemenke žita u pravilnim redovima. Svakoga dana vraća se da ukloni korov i zalije polje. Nakon nekoliko mjeseci, visoke, zelene stabljike ljuljaju se na laganom povjetarcu. Zemljoradnik potom požanje svoje polje i sveže stabljike u snopove.

Snopovi se potom odvoze u mlin gdje udaraju po njima da skinu zrna pšenice i odvoje pljevu. Nadalje se zrna pšenice melju u brašno. Brašno se sipa u vreće, tovari na kamione i odvozi u pekaru. Pekar tada stavlja mjeru brašna u veliku posudu za miješanje, pa dodaje jaja, šećer, kakao i vodu. Oblikuje tijesto u loptice i stavlja ih na plitice za pečenje. Onda gurne plitice u prethodno zagrijanu pećnicu. Nakon 15 minuta vadi plitice sa svježe pečenim keksima i stavlja ih na rešetke za hlađenje.

*Brzo potom, slijedeći radnik slaže kekse u kutije i tovari ih u kamion. Vozač odvozi kekse u trgovinu, u kojoj si kupio keks koji držiš u ruci.**

Razmišljajte o procesu fotosinteze, dovođenju točno potrebne količine sunčevih zraka sa sunca koje je udaljeno 150 milijuna kilometara. Razmislite o tome kako voda isparava sa slanih mora i pretvara se u slatku kišu koja navodnjava zemlju. Onda razmišljajte kako sitno sjeme koje je posađeno u crnu zemlju raste i razvija se u živu biljku. Kako li je čudesan rast hrane iz sjemena! Jedno zrno može proizvesti više od tisuću novih zrna. Jedno zrno pšenice može proizvesti 300 klasova.**

Pogledajte keks u svojoj ruci. Tko je napravio toliko mnogo čuda da vam pruži ovaj keks?

Sada pojedite keks – i uživajte u svakom zalagaju!■

* Vođeno predočavanje prema Rabi Mosheu Milleru

** priča Rabbi Yisraela Salanteru iz knjige "Tevunah" Rabbi Yisraela Shlomoa Gordona, citirana u: "Torat Yisrael M'Salant"

Iz domaćeg tiska

KNJIGA SEADA ALIĆA

Promocija knjige Palestina 'uzburkala strasti': 'Usporediti ovu knjigu s Mein Kampfom intelektualni je zločin'

Večernji list, 18.01.2025.

...U dopisu stoji:

„Poštovani gradonačelnice
Tomašević,

Obraćamo Vam se kao predstavniku osnivača Gradske knjižnice i čitaonice Bogdan Ogrizović zbog promocije knjige „Palestina I. SADizam“, autora Seada Alića zakazanoj za dan 27. Siječnja 2025. Godine. U pozivu na promociju knjige između ostalog se navodi: „Stradanja Židova kroz povijest posljedica su (među ostalim) i židovske isključivosti, samoizolacije, te odluke da se istraje na ideji odabranoga naroda - koju 'neodabrani narodi' kroz povijest nisu prihvaćali. S razvojem europskih nacionalizama, a i snaženjem svjetskog židovskog kapitala - ideja 'odabranoga naroda' vratila se u Pale-

stinu naoružana najmodernijim sredstvima za ubijanje. Knjiga Palestina raskrinkava ideju 'odabranoga naroda' i njeno korištenje u geostrateške političke svrhe... Knjiga Palestina istražuje odgovornost židovske religije, svjetskog židovskog kapitala, globalnih medija i njihovih vlasnika, te odgovornost neuvjerljivih američkih političara kupljenih novcem židovskih donatorskih agencija.“ Ovakav sadržaj predstavlja antisemitski pamflet na nivou 'Protokola Sionskih mudraca' ili Mein Kampfa, gdje se židovstvo kao vjeru i Židove kao naciju opisuje kao globalnu prijetnju, zavjeru, ukoliko i nešto najgore što se dogodilo u povijesti čovječanstva, te stalnu i prisutnu prijetnju čovječanstvu.

Na motivaciju i namjere organizatora dodatno ukazuje i iz-

bor datuma održavanja promocije knjige 27. Siječnja 2025., na „Međunarodni dan sjećanja na Holokaust“. Stoga je jasno da trenutačna tragična zbivanja na Bliskom istoku predstavljaju tek koprenu iza koje se skriva najprimitivniji antisemitizam. Okolnost da knjižnica i čitaonica Bogdan Ogrizović kao ustanova Grada Zagreba organizira ovakav događaj, a koji je primjereniji opskurnim bavar-skim pivnicama 1930-ih, može dovesti do zaključka da Grad Zagreb dijeli stavove i vrijednosti organizatora prema Židovima. Stoga ovakav antisemitizam nije samo pitanje moralnog karaktera, već i ozbiljan problem koji podriva osnovne principe ljudskih prava i tolerancije kao najviših vrednota u ustavnopravnom poretku Republike Hrvatske. Slijedom svega navedenog pozivam Vas,

kao osnivača ustanove koja namjerava ugostiti gore opisanu promociju da poduzmete potrebne korake kako bi se to onemogućilo i time spriječilo ne samo legitimizacija najprimitivnijeg antisemitizma, nego i sramoćenje Grada Zagreba kojem su Židovi kroz povijest dali nemjerljiv doprinos i učinili ga ovakvim kakav je danas.

Unaprijed zahvaljujemo i nadamo se brzom i odlučnom odgovoru.

S poštovanjem, Dr. sc. Ognjen Kraus, dr. med, predsjednik Židovske općine Zagreb i Koordinacije židovskih općina u RH P.S. Za bolje razumijevanje priloženog poziva za promociju knjige riječ Židov zamijenite s bilo kojom nacijom, vjerskom zajednicom ili pripadnošću bilo kojoj manjinskoj grupi.“■

POČELA RAZMJENA Tri izraelske taokinje napokon ujedinjene sa svojim obiteljima

topportal, 19.01.2025.

Palestinci su nahrupili na ulice kako bi slavili i vratili se u ruševine svojih bombardiranih domova u nedjelju, nakon što je sporazumom o primirju zaustavljen rat u Gazi, dok su se tri taokinje ujedinile sa svojim majkama u Izraelu

Naoružani borci Hamasa provezli su se južnim gradom Kan Junison, dok su gomile ljudi oko njih slavile. Na sjeveru, koji je izbombardiran do neprepoznatljivosti, ljudi su se kretali razorenim ulicama na kojima su se nazirale samo ruševine i iskrivljeni metal.

U Tel Avivu, stotine Izraelaca okupile su se na trgu ispred sjedišta ministarstva obrane te uživo pratile prijenos iz Gaze koji je prikazivao puštanje talaca na velikom ekranu. Gomile su slavile i plakale kad su ugledale kako se tri taokinje ukrcaju u vozilo Crvenog križa opkoljeno borbama Hamasa. Romi Gonen, Doron Steinbrecher i Emily Damari ubrzo su se ujedinile sa svojim majkama u blizini kibuca i obližnjeg festivala otkud su otele 7. listopada 2023. godine.

U okupiranoj Zapadnoj obali, autobusi su čekali oslobođene palestinske zatvorenike iz izraelskog zatvora. Među prvim oslobođenim zatvorenicima 69 je žena i 21 dječak.

Prva faza primirja u ratu između Izraela i Hamasa stupila je na snagu s tri sata zakašnjenja tijekom koja su izraelski ratni zrakoplovi i tenkovi bombardirali Gazu.

U tom posljednjem izraelskom izljevu nasilja ubijeno je 13 osoba. Izrael je okrivio Hamas zato što je zakasnio s otkrivanjem imena taoca koje će osloboditi, dok je Hamas ustvrdio da se radilo o tehničkoj pogrešci.

"Danas je oružje utihnulo u Gazi", rekao je američki predsjednik Joe Biden u svome posljednjem danu u Bijeloj kući, pozdravivši primirje koje američka diplomacija nije uspjela izvojevati više od godine dana.

"Put prema ovom sporazumu nije bio uopće lagan, bio je to dugačak put", rekao je Biden. "No došli smo do te točke danas zbog pritiska Izraela na Hamas, uz pomoć Sjedinjenih Država."

Prema sporazumu o primirju, mora doći do prekida borbi,

humanitarna pomoć mora biti puštena u Gazu, a tijekom prve faze u trajanju od šest tjedana, 33 od ukupno 98 izraelskih i stranih taoca moraju biti pušteni u zamjenu za Palestince u izraelskim zatvorima.

Trumpov savjetnik: Hamas nikada neće vladati Gazom

Nema razrađenog plana tko će vladati Gazom nakon rata, a još manje tko će je ponovno sagraditi. Bilo kakav povratak Hamasove vladavine u Gazi bit će test predanosti primirju s Izraelom, koji je rekao da će nastaviti rat ako ne dođe do potpunog uklonjanja militantne skupine koja vlada enklavom od 2007. godine.

Radikalni ministar nacionalne sigurnosti Itamar Ben-Gvir dao je ostavku u vladi u nedjelju zbog prekida vatre, iako je njegova stranka rekla da neće pokušati srušiti Netanyahuovu vladu. Drugi radikal, ministar financija Bezalel Smotrich, zasad je ostao u vladi, no je rekao da će dati ostavku ako rat završi, a Hamas ne bude potpuno uništen.

Trumpov savjetnik za nacionalnu sigurnost Mile Waltz, rekao je da ako Hamas prekrši dugo-

vor, SAD će podržati Izrael "u onome što mora napraviti."

"Hamas nikad neće vladati Gazom. To je potpuno neprihvatljivo."

Na ulicama grada Gaze na sjeveru mogle su se vidjeti grupe ljudi kako mašu palestinskim zastavama i mobitelima snimaju prizore oko sebe.

Kamioni s gorivom i humanitarnom pomoći u dugim su redovima čekali na graničnim prijelazima satima prije nego što je primirje trebalo stupiti na snagu. Svjetski program za hranu rekao je da su počeli prelaziti granicu u nedjelju ujutro.

Prema sporazumu, u šest početnih tjedana primirja u Gazu bi svaki dan trebalo biti pušteno 600 kamiona s pomoći, među njima 50 koji će dostaviti gorivo. Pola od 600 kamiona krenut će prema sjeveru enklave, koja se suočava s gladi.

Više do 47.000 Palestinaca ubijeno je u izraelskim napadima u kojima je Pojas Gaze pretvoren u pustoš. Gotovo cjelokupna populacija od 2.3 milijuna ljudi je bez doma. U ratu je poginulo i oko 400 izraelskih vojnika.■